

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Obor Právo

Katedra ústavního práva a politologie

Diplomová práce

Pravomoci prezidenta

Jan Kulhánek

2013/2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Pravomoci prezidenta** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Děkuji panu doc. JUDr. Zdeňku Koudelkovi, Ph.D. za pomoc a cenné rady při zpracovávání mé diplomové práce. Dále děkuji své rodině za trpělivost a podporu poskytovanou mi v průběhu psaní této práce i celého studia.

Anotace

Tato diplomová práce si klade za cíl předložit ucelený pohled na problematiku pravomocí prezidenta ČR. Po krátkém představení pojmu prezident a shrnutí historie prezidentských pravomocí následuje vymezení postavení prezidenta v ČR. V hlavní části se pak práce věnuje rozboru jednotlivých pravomocí české hlavy státu, a to se zaměřením zejména na jmenování a odvolávání do či z různých funkcí. V závěru práce jsou nastíněny možnosti soudní kontroly prezidenta včetně případného soudního přezkumu rozhodnutí o odmítnutí návrhu na jmenování do určité funkce.

Klíčová slova: prezident, vláda, pravomoc, ústava, jmenování, kontrasignace, soudní kontrola

Abstract

This thesis aims to present a view on the powers of the President of the Czech Republic. After a brief explanation of the term president and a summary of the history of presidential powers the thesis continues by defining the position of the President of the Czech Republic. The main part of the thesis deals with the analysis of powers of Czech President, with a particular focus on the appointment and removal to and from various functions. The conclusion defines the possibilities of judicial review of the President's decisions, including judicial review of the decision rejecting the application for appointment.

Key words: president, government, power, constitution, appointment, countersignature, judicial review

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1 Pojem prezident republiky	10
1.1 Ústavní systémy předpokládající funkci prezidenta republiky	10
1.2 Historie úřadu prezidenta republiky v českých zemích	11
1.2.1 Prezident za období první republiky	11
1.2.2 Prezident za druhé republiky a v období Protektorátu.....	14
1.2.3 Prezident v letech 1948 – 1992.....	15
2 Postavení prezidenta v ústavním systému ČR	17
2.1 Možné posílení postavení prezidenta po zavedení přímé volby	20
3 Prezidentské pravomoci v České republice.....	22
3.1 Nekontrasignované pravomoci	23
3.1.1 Jmenování a odvolávání předsedy a dalších členů vlády a přijímání jejich demisí, odvolávání vlády a přijímání její demise	25
3.1.2 Svolaování zasedání Poslanecké sněmovny.....	30
3.1.3 Rozpouštění Poslanecké sněmovny	30
3.1.4 Pověřování vlády, jejíž demisi prezident přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.....	32
3.1.5 Jmenování soudců Ústavního soudu, jeho předsedy a místopředsedů	33
3.1.6 Jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu	35
3.1.7 Odpouštění a zmírňování trestů uložených soudem a zahlazování odsouzení.....	36
3.1.8 Právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního	38
3.1.9 Podepisování zákonů	40
3.1.10 Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu.....	42
3.1.11 Jmenování členů Bankovní rady České národní banky	43
3.2 Kontrasignované pravomoci	44
3.2.1 Pojem kontrasignace.....	45

3.2.2	Pravomoci v oblasti zahraničních vztahů	47
3.2.3	Pravomoci v oblasti ozbrojených sil	51
3.2.4	Vyhlašování voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu.....	53
3.2.5	Propůjčování a udělování státních vyznamenání.....	53
3.2.6	Jmenování soudců.....	54
3.2.7	Nařizování, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo.....	56
3.2.8	Právo udělovat amnestii	57
3.3	Právo účasti	58
3.4	Zastupování prezidenta.....	59
4	Možnost soudní kontroly prezidenta republiky.....	61
4.1	Obecné, správní a ústavní soudnictví	61
4.2	Institut velezrady a hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku	64
	Závěr	66
	Seznam použitých pramenů.....	68
	Literatura	68
	Právní předpisy	72
	Judikatura.....	74
	Další prameny	75

Seznam použitých zkratk

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

ČSFR – Československá federativní republika

ČSR – Československá republika

EU – Evropská unie

NKÚ – Nejvyšší kontrolní úřad

Ústava ČR - Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 7. 11. 2013] (dále jen „Ústava ČR“)

ÚS – Ústavní soud České republiky

Úvod

Pravomoci prezidenta republiky jsou mezi laickou i odbornou veřejností často diskutovaným tématem. Zájem o danou problematiku vzrostl v nedávné době především v důsledku zavedení přímé volby hlavy státu, která se poprvé uskutečnila na začátku roku 2013. Celospolečenská diskuze v období předvolební kampaně, vysoký počet kandidátů oproti předchozím prezidentským volbám i volební účast srovnatelná s volbami do Poslanecké sněmovny dokazují aktuálnost daného tématu.

A právě v souvislosti se zavedením přímé volby docházelo i k diskuzím o případné změně rozsahu prezidentských pravomocí. Také po volbě tyto snahy neustaly a některé možné změny jsou i nadále předmětem jednání politických stran i odborníků. Současně se objevují názory, že po více než dvaceti letech užívání dnešní Ústavy ČR nadchází čas pro vyhodnocení jejího fungování a s tím související revizi některých jejích částí.

Tato diplomová práce si klade za cíl předložit ucelený pohled na postavení a pravomoci prezidenta České republiky, a to se zaměřením zejména na jmenování a odvolávání státních funkcionářů. Součástí práce bude i řešení úkolu práce, tedy otázky možnosti odmítnutí návrhu na jmenování do určité funkce včetně případného soudního přezkumu takového rozhodnutí prezidenta republiky.

Pro splnění tohoto cíle považujeme za vhodné zahájit výklad definováním pojmu prezident republiky a historickým ohlédnutím za vývojem prezidentských pravomocí v českých zemích již od vzniku této funkce v roce 1918. Nejen v této části diplomové práce se budeme snažit o porovnání některých současných kompetencí české hlavy státu s úpravou dřívější, a to zejména s právní úpravou užívanou v období tzv. první republiky.

Ve druhé kapitole se budeme zabývat postavením prezidenta republiky v ústavním systému ČR, tedy v období užívání současné Ústavy. Zaměříme se i na vzájemný vztah hlavních orgánů moci výkonné, tedy prezidenta republiky a vlády. Součástí kapitoly bude i krátké zamyšlení nad posílením postavení hlavy státu v návaznosti na zavedení přímé volby. Toto téma však přesahuje rozsah této diplomové práce a nebude tak moci být rozebráno příliš podrobně.

V kapitole třetí se budeme věnovat jednotlivým pravomocem prezidenta republiky, které jsou mu přiznány různými právními předpisy. Pro přehlednost se budeme držet ústavního dělení pravomocí na nekontrasignované a kontrasignované. Z důvodu přehlednosti pak do této části zařadíme také výklad samotného pojmu kontrasignace. U jednotlivých pravomocí se budeme snažit uvádět a následně rozebírat některé praktické příklady, a to především tam, kde jejich užití vedlo k určitým sporům. Dále se budeme snažit u některých kompetencí navrhnout možné budoucí změny či úpravy. Své úvahy budeme opírat i o názory odborníků a u některých reálných případů také o judikaturu, která se dané problematice dotýká. V závěru kapitoly se krátce dotkneme i případu, kdy je úřad prezidenta republiky neobsazen, a některé kompetence hlavy státu tak přecházejí na jiné ústavní činitele.

Kontrolou výkonu prezidentských pravomocí se budeme zabývat v kapitole závěrečné. Její součástí bude i řešení otázky možné soudní přezkoumatelnosti některých rozhodnutí prezidenta republiky, konkrétně demonstrované zejména na případu nejmenování tzv. justičních čekatelů prezidentem Václavem Klausem. Toto téma však bude i součástí předchozích částí práce. Celkově tak na základě všech těchto poznatků budeme schopni dojít k závěru, zda prezident může odmítnout návrh na jmenování osoby do určité funkce a zda je toto rozhodnutí soudně přezkoumatelné. V závěru poslední kapitoly bude krátce představen institut ústavní žaloby pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

K dosažení stanoveného cíle využijeme bohatou zásobu literatury týkající se daného tématu, která již byla v průběhu dvaceti let užívání současné Ústavy ČR vytvořena, právní předpisy i judikaturu. U jednotlivých pravomocí prezidenta republiky považujeme za vhodné vycházet také z obsahu různých komentářů Ústavy ČR, které se snaží u každé z těchto kompetencí vždy o vytvoření komplexního pohledu na danou problematiku. U sporných otázek se budeme snažit shrnout dosavadní praxi i různící se názory a vytvořením uceleného přehledu tak naplňovat cíl práce, který jsme si stanovili.

V této diplomové práci nemůžeme zodpovědět všechny otázky a vyřešit všechny problémy týkající se užívání prezidentských pravomocí v ČR, rozsah práce například neumožňuje podrobnější zpracování tématu odpovědnosti prezidenta, i když se jedná o otázku s pravomocemi hlavy státu velice úzce související a nesporně velmi zásadní. Stejně tak by si jistě větší pozornost zasloužily vzájemné vztahy prezidenta republiky s různými ústavními institucemi a jejich právní úprava, a to ať na ústavní či na zákonné úrovni.

1 Pojem prezident republiky

Pojem prezident vychází z latinského prae sedere, což znamená předsedat.¹ Už z toho vychází výjimečnost tohoto úřadu a jeho mimořádné postavení. Povaha individuálního orgánu dodává osobě, která tento úřad zastává, autoritu, kterou lze jen těžko dosáhnout u jakéhokoli orgánu kolektivního, kdy je vše jaksi rozmělněno mezi více osob a takto výjimečného postavení může v této situaci dosáhnout pouze mimořádná osobnost.

Ústava České republiky ve svém čl. 54 odst. 1 stanoví, že prezident republiky je hlavou státu.²

1.1 Ústavní systémy předpokládající funkci prezidenta republiky

Za základní dělení ústavních systémů pro tuto problematiku můžeme označit rozdělení na republiky a monarchie. Pro toto dělení je klíčová právě pozice hlavy státu.³ Základním rozdílem je způsob nástupu do funkce, kdy u monarchií obecně dochází k ustavení do funkce na základě následnictví, zatímco v republikách drtivě převažuje volba, obvykle navíc na omezenou dobu.⁴ Rozdíly se v dnešní době smazávají a některé prvky monarchie se objevují i u republik a opačně.⁵ Pro rozlišení je nutné zkoumat především vztahy mezi nejvyššími státními orgány.

Monarchie obecně funkci prezidenta republiky nepředpokládá a hlavy státu jsou titulovány velmi rozličně. Výjimku tvoří Spojené arabské emiráty, které sdružují sedm emirátů (tedy monarchií), a v jejichž čele stojí prezident.⁶

¹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 436. ISBN 978-80-7380-140-3.

² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 7. 11. 2013] (dále jen „Ústava ČR“).

³ KLÍMA K et al. *Státověda*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 138. ISBN 80-86898-98-9.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

⁶ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 435. ISBN 978-80-7380-140-3.

Naopak typická forma vlády s prezidentem jako hlavou státu je republika. Republiky dnes tvoří asi 2/3 ze všech států, prezident není hlavou státu pouze v několika z nich. Jako příklad lze uvést Kubu (předseda rady státu) nebo San Marino (kapitáni-regenti).⁷ Základním rozdělením republik je dělení na republiky prezidentské, parlamentní a republiky s formou vlády shromáždění. Vývoj ale přinesl mnoho smíšených typů, například kancléřský systém v Německu nebo neoprezidentský ve Francii.⁸ Postavení prezidenta je ve všech těchto formách různé a je nutné ho zkoumat vždy na základě dané konkrétní ústavní úpravy.

V parlamentní republice je hlava státu obecně zákonodárnému sboru politicky neodpovědná. Je představitelem vnější suverenity státu a má určité pravomoci k moci zákonodárné, výkonné i soudní.⁹

V republikách prezidentských je prezident obecně v čele vlády, potažmo celé moci výkonné, a hlava státu a její vláda nejsou závislé na důvěře zákonodárného sboru.¹⁰ Prezident hraje významnou roli v existenci principu brzd a vyvážení v systému dělby moci. Obecně se mu v parlamentní demokracii připisují zejména funkce reprezentační, garanční a moderační.¹¹

1.2 Historie úřadu prezidenta republiky v českých zemích

1.2.1 Prezident za období první republiky

Po dlouhém vývoji různých státních útvarů na území dnešní České republiky došlo 28. 10. 1918 k vyhlášení samostatného československého státu. K volbě státní formy však muselo teprve dojít, tuto základní otázku byl nucen řešit

⁷ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 435. ISBN 978-80-7380-140-3.

⁸ BLAHOŽ J., BALÁŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. Str. 108-110. ISBN 978-80-7357-312-6.

⁹ HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státní vědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 319. ISBN 978-80-7380-178-6.

¹⁰ KLÍMA K et al. *Státní věda*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 144-146. ISBN 80-86898-98-9.

¹¹ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 52. ISBN 80-86861-75-9.

Národní výbor československý. Ten také až do účinnosti prozatímní ústavy plnil úlohu kolegiální hlavy státu.¹²

Na základě úvah o demokratické povaze národa, o historickém boji proti monarchistické vládě a také o absenci národní dynastie, která by se mohla vlády v monarchii ujmout, došlo k volbě státní formy republikánské.¹³ Československá republika přijala parlamentní demokracii,¹⁴ snaha o takovéto omezení hlavy státu vznikla zřejmě i na základě předchozích zkušeností s monarchií, kdy byla moc daleko více koncentrovaná v rukou jednoho vládce a národ se obával zneužití příliš velké moci, kterou by držela jediná osoba.

Výjimkou z této nedůvěry byla zřejmě jen osoba prvního prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. S přihlédnutím k Masarykově osobnosti došlo k určitému rozšíření prezidentských pravomocí oproti původně vydané ústavě prozatímní. Nejvýraznějším projevem zvláštního postavení T. G. Masaryka je pak zvláštní ustanovení obsažené v Ústavě z roku 1920, které pro prvního prezidenta ČSR stanovilo výjimku ze zákazu, podle kterého nikdo nemůže být zvolen prezidentem ve více než dvou po sobě následujících obdobích.¹⁵ Dalšími z dokladů výjimečnosti jeho osoby jsou pak zákon o čestném daru prvnímu prezidentu Československé republiky¹⁶, kdy sám zákon hovoří o projevení

¹² KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 18. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹³ WEYR F., KROFTA K. *T. G. Masaryk, Hlava státu československého a duchovní vůdce svého národa: na paměť čtvrté volby T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky ze dne 24. května 1934*. 1. vyd. Praha: O. Zahradník, 1934. Str. 7.

¹⁴ BROKLOVÁ E. *Prezident Republiky československé*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. Str. 13. ISBN 80-86495-07-8.

¹⁵ WEYR F., KROFTA K. *T. G. Masaryk, Hlava státu československého a duchovní vůdce svého národa: na paměť čtvrté volby T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky ze dne 24. května 1934*. 1. vyd. Praha: O. Zahradník, 1934. Str. 21.

¹⁶ Zákon č. 318/1920 Sb. zák. a nař., o čestném daru prvnímu prezidentu Československé republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].

vděčnosti zakladateli ČSR,¹⁷ a později přijatý zákon o zásluhách prezidenta T. G. Masaryka.¹⁸

Prezident byl za první republiky volen na dobu 7 let na společné schůzi obou sněmoven Národního shromáždění. Parlamentu nebyla dána možnost prezidenta republiky libovolně odvolat, Ústava však znala úpravu řízení o velezradě (úklady o republiku), a to před senátem na základě obžaloby podané poslaneckou sněmovnou.¹⁹ Základním rozdílem, který odlišoval výkon funkce prezidenta v době účinnosti Ústavy z roku 1920 od doby dnešní, byl fakt, že jakýkoli úkon prezidenta spadající do moci výkonné potřeboval ke své platnosti kontrasignaci (spolupodpis) odpovědného ministra.²⁰ Ústava z roku 1920 také dala prezidentovi republiky možnost vracet zákony. Jednalo se o veto suspenzivní, avšak na rozdíl od dnešní doby náleželo prezidentovi i veto absolutní, i když jen vůči zákonům sněmu Podkarpatské Rusi²¹ a opatřením Stálého výboru.²² Moderní parlamentarismus se v Ústavě z roku 1920 projevil udělením pravomoci rozpouštět parlament²³, která mohla zabránit vlekokům se krizím a z toho plynoucí nečinnosti. Pravomoc jmenovat a odvolávat ministry získal prezident až na základě novely prozatímní ústavy přijaté v roce 1919²⁴,

¹⁷ Zákon č. 318/1920 Sb. zák. a nař., o čestném daru prvnímu prezidentu Československé republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].

¹⁸ Zákon č. 22/1930 Sb. zák. a nař., o zásluhách T. G. Masaryka. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].

¹⁹ WEYR F., KROFTA K. *T. G. Masaryk, Hlava státu československého a duchovní vůdce svého národa: na paměť čtvrté volby T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky ze dne 24. května 1934.* 1. vyd. Praha: O. Zahradník, 1934. Str. 9.

²⁰ WEYR F., KROFTA K. *T. G. Masaryk, Hlava státu československého a duchovní vůdce svého národa: na paměť čtvrté volby T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky ze dne 24. května 1934.* 1. vyd. Praha: O. Zahradník, 1934. Str. 12.

²¹ BROKLOVÁ E. *Prezident Republiky československé.* 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. Str. 18. ISBN 80-86495-07-8.

²² Jednalo se o instituci, která nahrazovala funkce Národního shromáždění v době, kdy z jakéhokoliv důvodu nefungovalo.

²³ BROKLOVÁ E. *Prezident Republiky československé.* 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. Str. 21. ISBN 80-86495-07-8.

²⁴ Zákon č. 271/1919 Sb. zák. a nař., kterým se mění zákon o prozatímní ústavě. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 2. 2014].

prozatímní ústava původně tuto pravomoc přiznávala Národnímu shromáždění.²⁵ Dalším rozdílem oproti současnému stavu byla ústavní úprava týkající se funkce náměstka prezidenta republiky. Ten měl být zvolen Národním shromážděním v situaci, kdy zaneprázdnění nebo nemoc prezidenta trvá déle než šest měsíců.²⁶

1.2.2 Prezident za druhé republiky a v období Protektorátu

Po abdikaci prezidenta Edvarda Beneše byl 30. listopadu 1938 prezidentem zvolen dosavadní předseda Nejvyššího správního soudu Emil Hácha. Jeho role se později přeměnila ve funkci státního prezidenta Protektorátu Čechy a Morava.²⁷ Jeho pravomoci v tomto období nebyly přesně vymezeny, obecně sice měly vycházet z Ústavy z roku 1920, ale pouze v mezích dovolených okupanty. Omezeny byly především pravomoci týkající se zahraničních věcí a obrany.²⁸ Zajímavou novou pravomocí byla možnost prezidenta po dva roky vydávat dekrety s mocí ústavního zákona.²⁹ Tento ústavní zákon zároveň zmocňoval vládu k vydávání nařízení tam, kde by jinak byl nutný zákon, a to se spolupodpisem prezidenta.³⁰ Nařízením Říšského protektora z 12. 12. 1940³¹ bylo toto oprávnění

²⁵ BROKLOVÁ E. *Prezident Republiky československé*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. Str. 15-17. ISBN 80-86495-07-8.

²⁶ WEYR F. *Soustava československého práva státního*. 2. vyd. Praha: Fr. Borový, 1924. Str. 273-277.

²⁷ HLOUŠEK V. Přímá volba prezidenta: český kontext. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 265. ISBN 978-80-7363-179-6.

²⁸ MARŠÁLEK P. *Protektorát Čechy a Morava*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. Str. 57-63. ISBN 80-246-0302-0.

²⁹ Ústavní zákon č. 330/1938 Sb. zák. a nař., o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].

³⁰ Tamtéž.

³¹ GRONSKÝ J. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. Str. 384-385. ISBN 80-246-1027-2.

vlády z původních dvou let prodlouženo na neurčito, na vydávání dekretů s mocí ústavního zákona státním prezidentem se však toto prodloužení nevztahovalo.³²

Zároveň se vznikem Prozatímního státního zřízení v červenci 1940 se vykonávání funkce prezidenta znovu ujal Edvard Beneš. Podle exilové teorie jeho dřívější abdikace nebyla uznána, a to na základě jejího vynucení.³³ Beneš v tomto období při faktické neexistenci Národního shromáždění disponoval výjimečnou pravomocí, mohl totiž vydávat dekreta s mocí zákona.³⁴ Tato pravomoc zůstala prezidentu Benešovi i po konci druhé světové války, konkrétně až do ustavení Národního shromáždění v říjnu 1945, avšak k vydávání dekretů mohlo docházet již jen na návrh vlády a s kontrasignací.³⁵ Dekreta prezidenta Beneše byly po válce prohlášeny prozatímním Národním shromážděním za zákony, ústavní dekreta potom za zákony ústavní.³⁶

1.2.3 Prezident v letech 1948 – 1992

Vývoj po 25. únoru 1948 vedl k upozadění funkce prezidenta republiky, když byla tato funkce postupně zastíněna funkcemi stranickými. 9. května 1948 byla přijata nová ústava, která v úpravě prezidentských pravomocí v podstatě navazovala na Ústavu z roku 1920.³⁷

Velkou změnu znamenala až tzv. socialistická ústava, vydaná 11. 7. 1960, kterou došlo ke zrušení ustanovení o omezení počtu po sobě jdoucích funkčních

³² GRONSKÝ J. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. Str. 384-385. ISBN 80-246-1027-2.

³³ HLOUŠEK V. Přímá volba prezidenta: český kontext. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě.* 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 265. ISBN 978-80-7363-179-6.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ GERLOCH A., HŘEBEK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva.* 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 42. ISBN 80-7175-077-8.

³⁶ Ústavní zákon č. 57/1946 Sb., kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekreta presidenta republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 21. 11. 2013].

³⁷ GERLOCH A., HŘEBEK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva.* 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 48-50. ISBN 80-7175-077-8.

období, došlo též ke zkrácení období ze 7 na 5 let.³⁸ Socialistická ústava se také odklání od systému dělby moci a veškerou moc odvozuje od zastupitelských sborů, čímž mu podřizuje i prezidenta republiky, který je podle čl. 61 odst. 2 odpovědný z výkonu své funkce Národnímu shromáždění.³⁹

I podle úpravy stanovené ústavním zákonem z roku 1968 náleželo prezidentovi právo zákonodárné iniciativy, nyní však už pouze u zákonů týkajících se působnosti federace.⁴⁰ Podpis prezidenta pod zákonem byl nejen pravomocí prezidenta, ale i jeho povinností, protože podpisu prezidenta byl přiznáván účinek promulgace.⁴¹

Po sametové revoluci začalo docházet postupně ke změnám, z nichž některé se týkaly i pravomocí prezidenta. Významnou pravomoc získal prezident po vzniku Ústavního soudu ČSFR, kdy byl oprávněn k podání návrhu na zahájení řízení o zrušení právních předpisů, o kompetenčním sporu či také o výkladu ústavních zákonů.⁴² Prezident ČSFR měl také právo vyhlašovat referendum, avšak pouze na základě návrhu Federálního shromáždění.⁴³ V tomto období měl prezident stále ještě zákonodárnou iniciativu⁴⁴, kterou už v dnešním systému u prezidenta republiky nenacházíme.

³⁸ HLOUŠEK V. Přímá volba prezidenta: český kontext. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 265-266. ISBN 978-80-7363-179-6.

³⁹ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 3-5. ISBN 80-86395-63-4.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 3-6. ISBN 80-86395-63-4.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ FILIP, Jan. Chrastilová, B., Mikeš, P.: Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád. Praha: ASPI Publishing 2003, 565 s. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita, 2004, roč. 12, č. 4., s. 364-366. ISSN 1210-9126.

2 Postavení prezidenta v ústavním systému ČR

Po rozpadu ČSFR došlo 1. 1. 1993 ke vzniku samostatné České republiky. Základním právním předpisem se v novém státě stala nově přijatá Ústava ČR.⁴⁵ Její tvůrci se obecně nechali inspirovat zejména Ústavou z roku 1920, a to i v otázce postavení prezidenta republiky.⁴⁶ Prvorepubliková úprava se pochopitelně se současnou zcela neshoduje, avšak většina důležitých principů se v obou úpravách opakuje. Prvním viditelným rozdílem je existence některých nekontrasignovaných pravomocí, které se v období první republiky nevyskytovaly, a které tak posilují v určitých otázkách nezávislost prezidenta na jiných orgánech.⁴⁷ Jedná se o drobnou odchylku od tradičního pojetí parlamentní demokracie.⁴⁸ Prezident republiky má dnes pravomoci směřující do všech složek dělby moci, tedy pravomoci ve vztahu k moci výkonné, moci zákonodárné i moci soudní. Podrobněji budou tyto pravomoci rozebrány dále.⁴⁹ Tím se prezident významně podílí na systému brzd a rovnovah, které jsou nezbytné k řádnému fungování dělby moci.

Mezi prameny právní úpravy týkající se pravomocí prezidenta nepatří pouze Ústava ČR, ale mimo jiné také zákon o Ústavním soudu⁵⁰, ústavní zákon o bezpečnosti České republiky⁵¹ nebo zákon o jednacím řádu Poslanecké

⁴⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 7. 11. 2013].

⁴⁶ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 85. ISBN 80-86395-63-4.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státovědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 319-320. ISBN 978-80-7380-178-6.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 13. 11. 2013].

⁵¹ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 13. 11. 2013].

sněmovny⁵², které udělují prezidentu republiky některé pravomoci anebo jejich ústavní úpravu konkretizují.

Ústava ČR zařazuje prezidenta do své hlavy třetí, která upravuje moc výkonnou. Tato hlava obsahuje zároveň úpravu vlády. V čl. 67 odst. 1 je stanoveno, že „vláda je vrcholným orgánem moci výkonné“.⁵³ Prezident republiky je zase v čl. 54 odst. 1 označen jako hlava státu.⁵⁴ Pro dokreslení postavení je nutné nezapomenout také na to, že Česká republika je parlamentní republikou⁵⁵, což potvrzuje i uspořádání Ústavy ČR, protože hlava upravující moc zákonodárnou je hlavě třetí, upravující moc výkonnou včetně prezidenta republiky, předřazena, a dále to vyplývá i z textu Ústavy ČR v komplexním pohledu.

Na tvorbě a upřesňování prezidentova postavení se pochopitelně podílí také každá z osob v této funkci, a to na základě svých osobních vlastností a svého chování.⁵⁶ I mediální obraz osoby ve funkci, její veřejné vystupování a její veřejné projevy se podílejí na vytváření či znevažování autority jakékoli funkce⁵⁷, tedy včetně funkce prezidenta republiky.

Jak je to tedy mezi prezidentem republiky a vládou ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti nelze jednoznačně říct. V některých otázkách má hlavní slovo prezident, v některých vláda a v některých sporných situacích to ani nelze jednoznačně určit. Takovýto systém úpravy moci výkonné lze označit jako tzv.

⁵² Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 13. 11. 2013].

⁵³ Čl. 67 odst. 1 Ústavy ČR.

⁵⁴ Čl. 54 odst. 1 Ústavy ČR.

⁵⁵ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 301. ISBN 80-7175-077-8.

⁵⁶ SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 153. ISBN 978-80-87212-18-9.

⁵⁷ KLÍMA K. *O právu ústavním*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Str. 44-45. ISBN 978-80-7357-757-5.

dualistickou výkonnou moc.⁵⁸ V literatuře lze najít mezi funkcemi prezidenta v systému dualistické výkonné moci zejména funkci reprezentativní a funkci arbitrážní.⁵⁹ Některé sporné situace budou dále vyloženy v souvislosti s jednotlivými konkrétními pravomocemi prezidenta republiky. Faktické postavení prezidenta se tak nemusí s ústavním vždy plně shodovat.⁶⁰

Postavení prezidenta republiky je v mnohém dáno také existencí některých ústavních zvyklostí i neformálních pravidel. Dochází tak například k různým konzultacím a poradám prezidenta jak s politiky, tak se členy různých jiných orgánů či institucí, při kterých může prezident neformálně působit svou autoritou a ovlivňovat tak některé dění i mimo své oficiální pravomoci. Podmínky či požadavky kladené prezidentem při jednání v různých situacích nad rámec právních předpisů⁶¹ se mohou při opakovaném užívání stát ústavními zvyklostmi, v jednotlivých případech lze o nich hovořit jen jako o politických požadavcích.⁶²

Faktická role prezidenta obvykle roste v průběhu politických krizí.⁶³ To vyplývá zejména ze skutečnosti, že prezidenta republiky nelze odvolat.⁶⁴ I tato skutečnost však výrazně závisí na autoritě konkrétní osoby ve funkci.

⁵⁸ KOUDELKA Z. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 169-170. ISBN 978-80-210-4520-0.

⁵⁹ WAGNEROVÁ E. Prezident republiky a ústavní soud. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 97. ISBN 978-80-210-4520-0.

⁶⁰ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 235. ISBN 978-80-7363-179-6.

⁶¹ Například požadavek prezidenta vůči budoucímu předsedovi vlády na předložení podpisů poslanců vyjadřujících podporu budoucí vládě.

⁶² GERLOCH A. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky de constitutione lata a de constitutione ferenda. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 35-37. ISBN 978-80-210-4520-0.

⁶³ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 236. ISBN 978-80-7363-179-6.

V roce 2005 judikoval Nejvyšší správní soud⁶⁵ (v případě nejmenování soudců, který bude popsán dále v textu), že u postavení prezidenta je nutné rozlišovat jeho postavení jako ústavního činitele a postavení správního orgánu sui generis, kdy může vydávat správní akty, čímž se dostává do sféry přezkumu ve správním soudnictví.⁶⁶

Výjimečnost postavení prezidenta republiky dokládá i zařazení prezidenta mezi vybrané ústavní činitele trvale chráněné Policií ČR.⁶⁷

2.1 Možné posílení postavení prezidenta po zavedení přímé volby

Výzkum prokázal, že téměř 3/4 států označovaných za republiku má hlavu státu volenou přímo.⁶⁸ I z této skutečnosti je jasné, že přímá volba hlavy státu se nevylučuje ani se systémem parlamentní republiky. Tuto kombinaci, tedy přímou volbu hlavy státu a systém parlamentní či poloprezidentské republiky, nalezneme podle výzkumu v 55 státech ze 142 zkoumaných republik.⁶⁹

V České republice byla přímá volba prezidenta zavedena ústavním zákonem⁷⁰ s účinností k 1. 10. 2012, poprvé se v praxi uplatnila v lednu 2013.

⁶⁴ Na rozdíl od Poslanecké sněmovny, která může být rozpuštěna, a od vlády, které může být vyslovena nedůvěra, což musí vést k podání demise.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, č. j. 4 Aps 3/2005-35. Nejvyšší správní soud [online]. Nejvyšší správní soud, 2003-2010 [cit. 14. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2005/0003_4Aps_0500035A_prevedeno.pdf

⁶⁶ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 241. ISBN 978-80-7363-179-6.

⁶⁷ Nařízení vlády č. 468/2008 Sb., o zajišťování bezpečnosti určených ústavních činitelů České republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 14. 11. 2013].

⁶⁸ LEBEDA T. Volební pravidla pro prezidentské volby. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 32. ISBN 978-80-7363-179-6.

⁶⁹ LEBEDA T. Volební pravidla pro prezidentské volby. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 39. ISBN 978-80-7363-179-6.

⁷⁰ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 19. 11. 2013].

Přímá volba prezidenta nezávisle na případné úpravě jeho pravomocí jistě posiluje jeho faktické postavení⁷¹, důležitá může být také skutečnost, že přímo volený prezident by měl být méně závislý na politických stranách, které ke zvolení nepotřebuje tak nutně jako při nepřímé, parlamentní, volbě. Na druhou stranu se i v přímé volbě jednotlivé strany výrazně angažují, počínaje už jejich možností navrhnout kandidáty.⁷²

Dalším důležitým argumentem pro zavedení přímé volby prezidenta byla snaha zabránit nezvolení prezidenta v nepřímé volbě na základě politických patů či neshod v parlamentu.⁷³ Veřejnost nepřijala chování politických stran při prezidentských volbách v letech 2003 a 2008.⁷⁴

V diskuzích o zavedení přímé volby prezidenta bylo často voláno po souběžném posílení jeho pravomocí. Tyto dvě skutečnosti však spolu ne zcela souvisí, jak prokázalo i zavedení přímé volby prezidenta na Slovensku⁷⁵, navíc by potom mohlo dojít i k narušení základního předpokladu, že Česká republika je republikou parlamentní. I prezidentu zvolenému nepřímo mohou být přiznány výrazně širší pravomoci než jinému, které funkci zastává na základě volby přímé. Spíše dochází k faktickému posílení postavení prezidenta, protože ten může při jednáních i při svém rozhodování a vystupování podpořit své stanovisko přímým mandátem od veřejnosti, což mu umožňuje stát mimo různé politické dohody a jednat tak více nezávisle.

Základní změnou postavení prezidenta po zavedení přímé volby je tedy především posílení jeho legitimacy.

⁷¹ HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státovědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 319. ISBN 978-80-7380-178-6.

⁷² SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 172-175. ISBN 978-80-87212-18-9.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ KLÍMA K. *O právu ústavním*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Str. 91-92. ISBN 978-80-7357-757-5.

⁷⁵ SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 172-175. ISBN 978-80-87212-18-9.

3 Prezidentské pravomoci v České republice

Hlava státu je v parlamentní republice obecně *reprezentantem státu, garantem řádu a moderátorem politických sporů*⁷⁶. Česká republika je republikou parlamentní, oproti zcela klasickému modelu parlamentní demokracie však v českém ústavním systému existují určité odchylky. Mezi nejvýznamnější patří existence některých pravomocí prezidenta republiky, které nepodléhají kontrasignaci a prezident republiky je tak může vykonávat samostatně.⁷⁷ Tato skutečnost definuje v určitých oblastech funkci prezidenta jako funkci zcela samostatnou, což neodpovídá obecné představě o prezidentu v parlamentní republice, který je neodpovědný, a všechny jeho pravomoci podléhají kontrasignaci.⁷⁸

Již výše v textu byl popsán dopad autority prezidenta, jeho neformálního vlivu a jakýchkoli jeho aktivit na postavení, které ve společnosti zaujímá, klíčové pro výkon jeho funkce jsou však pravomoci, které mu výslovně přiznávají různé právní předpisy, a to v čele se základním zákonem – Ústavou ČR. Prezidentu republiky jsou pravomoci dány v mnoha různých oblastech i napříč všemi složkami dělby moci.⁷⁹ Povaha brzd v systému dělby moci je přiznávána např. pravomocem jmenovat soudce či členy Bankovní rady ČNB, ale také právo udělovat milosti či právo veta.⁸⁰ Objevují se pravomoci i v oblastech jako je obrana či zahraniční vztahy.⁸¹

⁷⁶ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 77. ISBN 80-86861-75-9.

⁷⁷ BLAHOŽ J., BALÁŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. Str. 101-103. ISBN 978-80-7357-312-6.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státovědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 319. ISBN 978-80-7380-178-6.

⁸⁰ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 78. ISBN 80-86861-75-9.

⁸¹ BLAHOŽ J., BALÁŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. Str. 134-135. ISBN 978-80-7357-312-6.

Povaha jednotlivých pravomocí je také různá. Od takových, které lze označit jako reprezentativní, až po pravomoci rozhodovací a ustavovací.⁸² Za pravomoci reprezentační povahy se považuje většina pravomocí stanovených v čl. 63 odst. 1 Ústavy ČR (např. zastupování státu navenek, atd.), některé pravomoci nekontrasignované (např. svolávání zasedání Poslanecké sněmovny) i některé pravomoci plynoucí z jiných právních předpisů (např. jmenování profesorů vysokých škol).⁸³ Mezi pravomoci s povahou moderační se pak zařazují ty, s využitím kterých má prezident možnost přispívat k řešení sporů a krizí. Jako příklad lze uvést pravomoc prezidenta republiky rozpustit Poslaneckou sněmovnu.⁸⁴ Plnění garanční funkce lze spatřovat v případech, kdy prezident republiky vystupuje jako ochránce určitých hodnot, např. při užití práva veta nebo při podávání návrhu na zrušení zákona Ústavnímu soudu.⁸⁵

Z čl. 62 a 63 Ústavy ČR⁸⁶ je patrné základní rozdělení pravomocí prezidenta na dvě skupiny – na pravomoci nekontrasignované a na pravomoci, které spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády ke své platnosti vyžadují.⁸⁷ V následujících podkapitolách budou jednotlivé pravomoci prezidenta republiky podrobně rozebrány.

3.1 Nekontrasignované pravomoci

Pravomoci uvedené v taxativním výčtu v čl. 62 Ústavy ČR jsou takové, které ke své platnosti nevyžadují spolupodpis člena vlády, ne všechny však může prezident vykonávat zcela samostatně bez zásahu⁸⁸ jiného orgánu státní moci⁸⁹

⁸² BLAHOŽ J., BALÁŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. Str. 134-135. ISBN 978-80-7357-312-6.

⁸³ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 77-78. ISBN 80-86861-75-9.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Čl. 62 a 63 Ústavy ČR.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Zásahem se myslí předchozí návrh či následný souhlas jiného orgánu.

(např. nutnost schválení kandidáta na funkci ústavního soudce Senátem). Pozice prezidenta republiky tak dostává zřetelnou ústavní funkci, která je v mezích těchto pravomocí samostatná.⁹⁰ Do této kategorie spadají zřejmě zejména ty pravomoci, u kterých ústavodárce usoudil, že by bylo vhodné vyčlenit je z dosahu jiných orgánů (nejčastěji vlády),⁹¹ a prezident je tak vykonává v podstatě nezávisle na vládní moci.⁹²

Z čl. 54 odst. 3 Ústavy ČR vyplývá, že *prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný*.⁹³ Čl. 63 odst. 4 potom říká, že *za rozhodnutí prezidenta, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, odpovídá vláda*.⁹⁴ Z toho tedy vyplývá, že za výkon pravomocí nekontrasignovaných tedy neodpovídá nikdo. To tedy však pouze v případě, kdy není možné v jednání prezidenta republiky spatřovat rysy velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, v takovém případě by totiž přicházela v úvahu žaloba podaná Senátem k Ústavnímu soudu. Senát navíc v nedávné době ukázal⁹⁵, že odpovědnost za velezradu lze spatřovat i při aktech kontrasignovaných, kdy tedy odpovědnost vlády za kontrasignovaná rozhodnutí neruší odpovědnost prezidenta republiky za velezradu nebo hrubé porušení

⁸⁹ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 77. ISBN 80-86861-75-9.

⁹⁰ BLAHOŽ J., BALÁŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. Str. 102. ISBN 978-80-7357-312-6.

⁹¹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 463. ISBN 978-80-7380-140-3.

⁹² KLÍMA K. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 484-485. ISBN 80-7380-000-4.

⁹³ Čl. 54 odst. 3 Ústavy ČR.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ KOPECKÝ J. Klaus se bude zpovídat z velezrady. Senátoři ho žalují u Ústavního soudu [online]. *IDNES.cz*, publikováno 4. 3. 2013 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/senat-podal-ustavni-zalobu-na-prezidenta-klause-ft7-/domaci.aspx?c=A130304_094103_domaci_kop

Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Prezident je vázán obsahem slibu⁹⁶, který složil při nástupu do funkce.⁹⁷

3.1.1 Jmenování a odvolávání předsedy a dalších členů vlády a přijímání jejich demisí, odvolávání vlády a přijímání její demise

Toto právo je pozůstatkem dob monarchií, kdy hlava státu vládu a její jednotlivé členy tradičně jmenovala. Dnes přitom osud vlády závisí především na Poslanecké sněmovně, jejíž důvěra či nedůvěra je pro existenci vlády klíčová. Role prezidenta v této oblasti je však významná, v žádném případě ji nelze považovat pouze za ceremoniální. Už samotná ústavní úprava, která neurčuje prezidentovi pro jeho významné akty v této oblasti omezující lhůty, výrazně posiluje prezidentovo postavení, kdy tak prezident může nechat vládnout kabinet bez důvěry i po delší časové období, a to i přes nesouhlas většiny v Poslanecké sněmovně.⁹⁸

Řazení mezi samostatné pravomoci prezidenta je v tomto případě z určitého pohledu v rozporu s realitou, protože i když je předseda vlády vybírán prezidentem vlastně zcela svobodně, prezident je vázán politickou realitou a existence vlády dále závisí na důvěře Poslanecké sněmovny. Obecně však může prezident republiky jmenovat předsedou vlády jakoukoli zletilou osobu s plnou

⁹⁶ Slib prezidenta republiky podle čl. 59 Ústavy ČR zní: „*Slibuju věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.*“

⁹⁷ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 194. ISBN 80-7175-077-8.

⁹⁸ To dokazuje i déle než půl roku trvající vládní období kabinetu Jiřího Rusnoka, který byl jmenován bez kooperace s Poslaneckou sněmovnou a následně v ní neuspěl s žádostí o vyslovení důvěry. Přesto byl Jiří Rusnok předsedou vlády od 25. června 2013 až do 29. ledna 2014.

SEDLÁŘOVÁ B. Rusnokovi odborníci jednali naposledy, většinu práce nechali Sobotkovi [online]. *IDNES.cz*, publikováno 22. 1. 2014 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rusnokova-vlada-jednala-naposledy-d5k-/domaci.aspx?c=A140122_135729_domaci_bse

způsobilostí k právním úkonům.⁹⁹ Tradičně je však vyjednáváním o vládě pověřen vítěz voleb¹⁰⁰, případně zástupce politické strany, která zastupuje aktuální parlamentní většinu. Prezident by měl při rozhodování o osobě budoucího premiéra parlamentní většinu respektovat, případná vláda, která totiž nezíská její důvěru, nemůže přinést zemi stabilitu. I při jmenování tzv. „úřednických“ vlád je vhodná shoda s parlamentní většinou, v opačném případě je totiž činnost vlády především v oblasti zákonodárství výrazně omezena. Důležitým korektivem je pak povinnost prezidenta jmenovat podle čl. 68 odst. 4 Ústavy po jmenování dvou vlád, kterým se nepodařilo získat důvěru Poslanecké sněmovny, předsedu vlády na základě návrhu předsedy Poslanecké sněmovny.¹⁰¹ V případě neúspěchu i této vlády v hlasování o důvěře může prezident republiky na základě čl. 35 odst. 1 písm. a) Ústavy rozpustit Poslaneckou sněmovnu. Jeho povinnost to ale není, a tak lze připustit i možnost jmenování dalšího předsedy vlády, který by se o získání důvěry se svou vládou mohl pokusit, a to už opět bez návrhu předsedy Poslanecké sněmovny.¹⁰²

Zvláštní praxi v oblasti jmenování předsedy vlády představuje v České republice již běžná existence dvou premiérů současně. Tuto situaci vyvolal už prezident Havel v devadesátých letech, prezident Klaus ji opakovaně připustil také¹⁰³ a současný prezident Zeman jmenoval předsedou vlády Jiřího Rusnoka

⁹⁹ RYCHETSKÝ P. Soudní přezkum aktů prezidenta republiky. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 150. ISBN 978-80-210-4520-0.

¹⁰⁰ BLAHOŽ J., BALÁŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. Str. 101. ISBN 978-80-7357-312-6.

¹⁰¹ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 305-306. ISBN 80-7175-077-8.

¹⁰² KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 465. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁰³ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 121-123. ISBN 978-80-87212-95-0.

také už v době, kdy byl jeho předchůdce Petr Nečas stále ještě premiérem¹⁰⁴, i když už po podání demise (stejně jako v předchozích případech). Ústava tuto situaci nepředpokládá, podle našeho názoru není ani fakticky nutná. Může docházet k naprosto zbytečným kompetenčním sporům, kdy nebude jasné, který z premiérů má vykonat určité individuální právo¹⁰⁵, které je s funkcí předsedy vlády spojeno, pokud mezi oběma osobami nedojde v dané věci k dohodě. Nejjednodušším řešením by bylo pouhé neformální pověření daného kandidáta na funkci předsedy vlády jednáním o sestavení nové vlády.¹⁰⁶

Ještě omezenější je pak prezident při výběru jednotlivých ministrů, které jmenuje na návrh předsedy vlády.¹⁰⁷ Jedná se sice o pravomoc nekontrasignovanou, ale zároveň závislou na předchozím návrhu premiéra, prezident tak nemůže jmenovat kohokoli členem vlády pouze na základě svého rozhodnutí. Nelze vyloučit neformální vliv prezidenta, který může v průběhu jednání konkrétní osobu vhodnou pro funkci člena vlády doporučit, předseda vlády se může s touto „radou“ ztotožnit a tuto osobu skutečně do funkce navrhnout.¹⁰⁸ Na druhou stranu není prezident z Ústavy povinen návrhu předsedy vlády vyhovět, popřípadě si může stanovit určité podmínky, po jejichž

¹⁰⁴ KOPECKÝ J. Vládu sestaví Rusnok, rozhodl Zeman. Postavil se proti stranám [online]. *IDNES.cz*, publikováno 25. 6. 2013 [cit. 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-predstavil-noveho-premiera-bude-jim-rusnok-fby-/domaci.aspx?c=A130625_145418_domaci_kop

¹⁰⁵ Může se jednat i např. o vyhlášení nouzového stavu či jmenování ředitele Národního bezpečnostního úřadu. K tomu viz KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 247-248. ISBN 978-80-7363-179-6.

¹⁰⁶ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 121-123. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹⁰⁷ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 82. ISBN 80-86861-75-9.

¹⁰⁸ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 248. ISBN 978-80-7363-179-6.

splnění by byl teprve ochoten návrhu vyhovět.¹⁰⁹ Tato určitá volnost je nutná také pro případné uplatnění ústavněprávní odpovědnosti prezidenta republiky¹¹⁰, kdy by např. při jmenování agenta cizí mocnosti členem české vlády mohlo dojít k uplatnění institutu ústavní žaloby podané pro velezradu nebo hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

Na základě čl. 68 odst. 2 Ústavy prezident také pověřuje jednotlivé členy vlády řízením jednotlivých ministerstev nebo jiných úřadů.

Demise jednotlivých ministrů není prezident povinen přijmout a záleží na jeho volné úvaze, zda tak učiní. Jiná situace nastává v situacích, kdy odvolání člena vlády navrhl její předseda. Zde je pak prezident republiky povinen daného člena vlády odvolat.¹¹¹ Tuto povinnost může předseda vlády „vyvolat“ i v situaci, kdy demisi podal sám člen vlády, a to tím, že ještě zároveň nebo i později navrhne odvolání tohoto člena vlády. Zde potom opět nastupuje povinnost prezidenta k odvolání dané osoby z funkce.¹¹² Spornou je možnost prezidenta odvolat člena vlády pouze ze své vůle, k čemuž se nedostatečně vyjadřuje čl. 74 Ústavy, který stanoví, že *prezident republiky odvolá člena vlády, jestliže to navrhne předseda vlády*, a také čl. 68 odst. 5 Ústavy, podle kterého prezident (vyjma situace, kdy nově jmenovaná vláda nezíská důvěru Poslanecké sněmovny) jmenuje a odvolává ostatní členy vlády na návrh předsedy vlády. K názoru, že prezident tuto možnost nemá, se přiklání i Aleš Gerloch, který k tomuto názoru

¹⁰⁹ KOUDELKA Z. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 172-174. ISBN 978-80-210-4520-0.

¹¹⁰ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 114. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹¹¹ Čl. 74 Ústavy ČR.

¹¹² GERLOCH A. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky de constitutione lata a de constitutione ferenda. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 37. ISBN 978-80-210-4520-0.

dochází na základě systematického výkladu Ústavy¹¹³, opačné mínění naopak vyjadřuje Zdeněk Koudelka, podle kterého nejsou prezidentovi v této oblasti kladeny podmínky.¹¹⁴

Při povinné demisi celé vlády podané v případě, kdy vládě byla Poslaneckou sněmovnou vyslovena nedůvěra či jí nebyla vyslovena důvěra¹¹⁵, je prezident povinen tuto demisi přijmout. Druhou povinností prezidenta v této oblasti je pak odvolání vlády v případě, kdy tato vláda nepodala demisi, ačkoliv jí byla povinna podat.¹¹⁶ V jiných případech, kdy by vláda demisi podala, přestože by k tomu nebyla povinna, je však prezidentovi republiky ponechána volná úvaha, povinnost takovouto demisi přijmout není prezidentovi dána.¹¹⁷

Nejvýraznějším aktuálním problémem v souvislosti s rozebíranou pravomocí je neexistence jakýchkoli lhůt pro rozhodnutí. I když se jako výklad nabízí, že k danému úkonu musí dojít „bez zbytečného odkladu“¹¹⁸, ve skutečnosti může docházet k umělému prodlužování a oddalování úkonů, a tím tedy v podstatě i k obcházení stavu předpokládaného Ústavou. Druhým pohledem pak může být výklad, že vykonání úkonu závisí na vůli prezidenta a je tak především na něm, kdy daný úkon provede.

¹¹³ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 305. ISBN 80-7175-077-8.

¹¹⁴ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 118. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹¹⁵ Čl. 73 Ústavy ČR.

¹¹⁶ Čl. 75 Ústavy ČR.

¹¹⁷ KLÍMA K. Prezident České republiky v komparativním pohledu (několik vybraných pohledů). In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 21. ISBN 978-80-210-4520-0.

¹¹⁸ GERLOCH A. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky de constitutione lata a de constitutione ferenda. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 37. ISBN 978-80-210-4520-0.

3.1.2 Svolávání zasedání Poslanecké sněmovny

Pravomoc svolávat zasedání Poslanecké sněmovny je typické právo prezidenta reprezentační povahy, když hlava státu jako její nejvyšší reprezentant svolává její zákonodárny sbor.¹¹⁹ Jedná se o jeden z pozůstatků monarchií, kdy mohly zákonodárné sněmy zasedat pouze se svolením a po svolání panovníkem. Ústava stanoví, že prezident je povinen svolat zasedání Poslanecké sněmovny tak, aby bylo zahájeno nejpozději třicátý den po dni voleb. Ústava se v této otázce zároveň brání případné nečinnosti prezidenta republiky, když v čl. 34 odst. 1 stanoví, že pokud prezident v dané třicetidenní lhůtě zasedání nesvolá, pak se Poslanecká sněmovna sejde třicátý den po dni voleb.¹²⁰

Zasedání Poslanecké sněmovny je stálé. Prezident proto po každých volbách svolává zasedání pouze jednou, zasedání pak trvá až do uplynutí celého funkčního období, případně do rozpuštění Poslanecké sněmovny.¹²¹

3.1.3 Rozpuštění Poslanecké sněmovny

Tato pravomoc je základním rozlišením ústavního systému ČR od vlády shromáždění.¹²² Kompetence prezidenta je koncipována jako možnost, nikoliv povinnost, Poslaneckou sněmovnu při splnění Ústavou daných podmínek rozpustit. Právě omezení možnosti rozpuštění jasným vymezením podmínek činí z této pravomoci především pojistku proti paralýze dolní komory Parlamentu,¹²³

¹¹⁹ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 77-78. ISBN 80-86861-75-9.

¹²⁰ Čl. 34 Ústavy ČR.

¹²¹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 468-469. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹²² KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 250. ISBN 978-80-7363-179-6.

¹²³ Tamtéž.

jejíž užití však přichází v úvahu pouze ve výjimečných případech.¹²⁴ Tyto podmínky jsou vymezeny v čl. 35 Ústavy, prezident může Poslaneckou sněmovnu rozpustit, jestliže Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru vládě, jejíž předseda byl jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny, jestliže se dolní komora neusnesla do tří měsíců o vládním návrhu, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry, jestliže je zasedání přerušeno po dobu delší, než je přípustné¹²⁵, jestliže nebyla sněmovna po dobu delší než tři měsíce způsobilá k usnášení se, přičemž její zasedání nebylo přerušeno.¹²⁶ Poslední možností je pak na základě čl. 35 odst. 2 Ústavy rozpuštění na návrh Poslanecké sněmovny, pakliže s tímto usnesením vyslovila souhlas třípětinová většina všech poslanců. V tomto případě je rozpuštění Poslanecké sněmovny pro prezidenta na rozdíl od předchozích podmínek povinností.

Zákaz rozpuštění dolní komory Parlamentu Ústava stanoví tři měsíce před skončením jejího volebního období.¹²⁷ Tento zákaz je koncipován zřejmě jako ochrana před ovlivněním volební kampaně i voleb samotných prezidentem republiky.¹²⁸

V minulosti docházelo z důvodu příliš přísných podmínek pro rozpuštění Poslanecké sněmovny k obcházení této právní úpravy pomocí ad hoc přijatých ústavních zákonů, kterými docházelo ke zkrácení konkrétního volebního období dolní komory Parlamentu.¹²⁹ Stalo se tak v roce 1998¹³⁰, podruhé pak v roce

¹²⁴ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 84. ISBN 80-86861-75-9.

¹²⁵ Na základě ustanovení čl. 34 odst. 3 Ústavy je touto přípustnou hranicí 120 dní v jednom roce.

¹²⁶ Čl. 35 Ústavy ČR.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 161-162. ISBN 978-80-87212-18-9.

¹²⁹ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 95. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹³⁰ Ústavní zákon č. 69/1998 Sb., o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 29. 11. 2013].

2009¹³¹ po krizi vlády Mirka Topolánka. Ve druhém případě však došlo ke zrušení tohoto ústavního zákona Ústavním soudem.¹³² Tato skutečnost vyvolala určité rozpaky, protože Ústavní soud tímto nálezem poprvé zrušil ústavní zákon, k čemuž podle názoru mnoha odborníků není oprávněn.¹³³ Tato zkušenost následně vedla k přijetí ústavní novely, která umožňuje výše zmíněné rozpuštění Poslanecké sněmovny na základě jejího usnesení. Tato možnost byla poprvé využita po pádu vlády Petra Nečase v roce 2013.¹³⁴

3.1.4 Pověřování vlády, jejíž demisi prezident přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády

Tato pravomoc patří mezi oprávnění, které lze považovat zároveň za povinnost prezidenta republiky, a to v případech, kdy není okamžitě jmenována vláda nová.¹³⁵ Z povahy tohoto institutu plyne, že se vždy bude jednat o opatření dočasné.¹³⁶ Základní myšlenkou existence tohoto institutu je zachování návaznosti výkonné moci¹³⁷, je tak zvýrazněna důležitost existence vlády, jejíž

¹³¹ Ústavní zákon č. 195/2009 Sb., o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 29. 11. 2013].

¹³² Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2009, č. 318/2009 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 29. 11. 2013].

¹³³ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 95. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹³⁴ KOPECKÝ J., JIŘIČKA J. Zeman rozpustil sněmovnu. Nevolte jen podle výkřiků, vyzval občany [online]. *IDNES.cz*, publikováno 28. 8. 2013 [cit. 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/prezident-zeman-podepsal-rozpusteni-snemovny-fle-domaci.aspx?c=A130828_093008_domaci_kop

¹³⁵ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 469-470. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹³⁶ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 198. ISBN 80-7175-077-8.

¹³⁷ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 469-470. ISBN 978-80-7380-140-3.

pravomoci musí být na základě této úpravy vykonávány v každém okamžiku.¹³⁸ Po odvolání vlády či přijetí její demise zde dochází k dočasnému pověření členů končícího kabinetu k výkonu funkcí, a to až do okamžiku jmenování nové vlády. Ukončením tohoto období není pouhé jmenování nového předsedy vlády, které, jak bylo vyloženo dříve v textu, přináší problém současného působení dvou premiérů ve stejném období.

Obecně může vláda, která byla na základě této kompetence prezidentem k prozatímnímu výkonu funkcí pověřena, činit všechny úkony a kroky, ke kterým je vláda oprávněna. Zvyklostí však je, že vláda v tomto stavu nečiní žádná zásadní politická rozhodnutí ani nepřipravuje nevratné a dlouhodobé koncepční kroky.¹³⁹ Pokud by se však vláda rozhodla tuto zvyklost nerespektovat, jediným jejím korektivem by pak byla případná nespolupráce zákonodárců a jejich z toho vycházející chování při rozhodování o vládních návrzích.

3.1.5 Jmenování soudců Ústavního soudu, jeho předsedy a místopředsedů

Ústavní soud je dnes klíčovým ochráncem ústavnosti v ČR, jak vyplývá už z čl. 83 Ústavy ČR. Proto je jeho obsazení velmi důležité. Prezident navrhuje kandidáty na budoucí ústavní soudce, jeho návrhy následně podléhají schválení Senátu, teprve poté může prezident republiky využít své ústavní oprávnění a nového (či staronového) ústavního soudce jmenovat. Prezident tak nemůže ústavním soudcem jmenovat kohokoli, na druhou stranu se nikdo nemůže této funkce ujmout bez aktivních úkonů hlavy státu a tedy proti její vůli. Prezident je ve výběru kandidátů omezen také požadavky zakotvenými v Ústavě.¹⁴⁰

¹³⁸ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 124. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Čl. 84 odst. 3 Ústavy ČR.

Druhá část této kompetence, tedy jmenování funkcionářů Ústavního soudu, už náleží výhradně prezidentu republiky a souhlas jiného orgánu se nevyžaduje.¹⁴¹ Prezidentův výběr je však silně omezen, protože může vybírat pouze z ústavních soudců, tedy maximálně z patnácti osob. Funkce soudce a funkce předsedy či místopředsedy jsou tak oddělené, a lze tak opustit funkcionářskou funkci, aniž by došlo zároveň k zániku funkce soudce.¹⁴² Místopředsedové jsou podle zákona o Ústavním soudu dva.¹⁴³

Zajímavou otázkou je pak možnost odvolávání ústavních soudců a současně také jmenovaných funkcionářů. Ústava stejně jako zákon o Ústavním soudu o této pravomoci mlčí, z čehož se dovozuje, že prezident tedy tyto osoby odvolávat nemůže. Pro tento názor svědčí také fakt, že sama Ústava i zákon o Ústavním soudu zánik funkce samy specifikují.¹⁴⁴ Ústavní soud sám ve svém nálezu č. 397/2006 Sb.¹⁴⁵ došel ve vztahu k předsedovi Nejvyššího soudu¹⁴⁶ k závěru, že se zde neuplatní zásada „*Kdo jmenuje, odvolává*“, protože se zde nejedná o hierarchický vztah v rámci jedné uspořádané soustavy, ale o vztah mezi různými složkami dělby moci. Navíc by opačný závěr vedl k nepřiměřenému zásahu moci výkonné do moci soudní, čímž by byla vážně ohrožena její nezávislost.¹⁴⁷ Pokud by navíc ústavodárce zamýšlel prezidentovi odvolávání

Požadavky na soudce Ústavního soudu jsou bezúhonnost, volitelnost do Senátu, vysokoškolské právnické vzdělání a nejméně desetiletá činnost v právnickém povolání.

¹⁴¹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 470-471. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 1. 12. 2013].

¹⁴⁴ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 470-471. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2006, č. 397/2006 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 1. 12. 2013].

¹⁴⁶ Vztah prezidenta k předsedovi Nejvyššího soudu je z pohledu zde řešeného problému obdobný jako k funkcionářům Ústavního soudu.

¹⁴⁷ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 470-471. ISBN 978-80-7380-140-3.

ústavních soudců umožnit, patrně by to výslovně vyjádřil podobně jako např. u odvolávání členů vlády.¹⁴⁸

Z důvodu zajištění větší autonomie Ústavního soudu by bylo možné uvažovat o změně ustanovování jeho funkcionářů, řešením může být např. volba předsedy a místopředsedů samotnými ústavními soudci.¹⁴⁹

3.1.6 Jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu

V této oblasti není prezident vázán návrhem ani nutným souhlasem žádného jiného orgánu a výběr budoucích funkcionářů tak závisí na jeho úvaze. Jediným omezením byla pouze přímo v Ústavě stanovená skutečnost, že lze jmenovat pouze soudce.¹⁵⁰ Ústavní soud však ve svém rozhodnutí z roku 2007¹⁵¹ vyslovil názor, že funkcionáře Nejvyššího soudu lze jmenovat pouze z řad jeho soudců.

Po ustavení Nejvyššího správního soudu zatím nedošlo k obdobné ústavní úpravě jmenování funkcionářů této instituce, ti jsou tak prezidentem jmenováni z řad soudců Nejvyššího správního soudu pouze na základě zákonné úpravy.¹⁵² Jedná se tak o pravomoc kontrasignovanou.¹⁵³

Významnou otázkou, kterou se zabýval i Ústavní soud, je odvolávání předsedy a místopředsedů Nejvyššího soudu. Již výše v textu byl zmíněn náleží Ústavního soudu týkající se tohoto problému. Ten tedy odvolávání daných funkcionářů prezidentem republiky zamezil. Odvolatelnost tak byla zachována

¹⁴⁸ SLÁDEČEK V. Prezident republiky a soudní moc: ustanovování (a odvolávání) soudních funkcionářů. In: Klíma K., Jirásek J. (ed.). *Pocta Jánu Gronsému*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 210-211. ISBN 978-80-7380-094-9.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 471-473. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, č. Pl. ÚS 87/06. In: NALUS [cit. 1. 12. 2013]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56120&pos=1&cnt=6&typ=result>

¹⁵² § 13 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 1. 12. 2013].

¹⁵³ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 471-473. ISBN 978-80-7380-140-3.

pouze pro zákonem předvídaný důvod a na základě rozhodnutí soudu, nikoli prezidenta (tedy orgánu moci výkonné).¹⁵⁴ V návaznosti na tyto události došlo k úpravě právních předpisů, o odvolání funkcionářů soudů rozhoduje nově v kárném řízení Nejvyšší správní soud.¹⁵⁵ Manažerské funkce organizačního charakteru tak byly postaveny na stejnou úroveň ochrany nezávislosti jako samotný výkon funkce soudce.¹⁵⁶

3.1.7 Odpouštění a zmírňování trestů uložených soudem a zahlazování odsouzení

Mezi nekontrasignované kompetence prezidenta republiky jsou zařazena individuální rozhodnutí učiněná na základě práva agraciace (tedy práva zmírňovat a odpouštět tresty) nebo práva rehabilitace (tedy práva rozhodovat o zahlazení odsouzení).¹⁵⁷ Individuální právo abolicie bylo novelou Ústavy přijatou v souvislosti se zavedením přímé volby prezidenta¹⁵⁸ přesunuto mezi pravomoci kontrasignované.

Jedná se o monarchistický prvek, který však byl i v moderní době zachován, zejména za účelem zmírnění nepřiměřených tvrdostí plynoucích z aplikace ustanovení trestního práva. Tato pravomoc byla zachována hlavě státu jako morální autoritě a garantovi řádu.¹⁵⁹

¹⁵⁴ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 471-473. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁵⁵ SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 181. ISBN 978-80-87212-18-9.

¹⁵⁶ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 139-140. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹⁵⁷ HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státovědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 319. ISBN 978-80-7380-178-6.

¹⁵⁸ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb, Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2. 12. 2013].

¹⁵⁹ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 81-82. ISBN 80-86861-75-9.

Provádění řízení bylo na základě ustanovení trestního řádu¹⁶⁰ přeneseno rozhodnutím prezidenta Havla na ministerstvo spravedlnosti.¹⁶¹ Prezident Klaus tuto možnost nevyužil a v jeho funkčním období náležela tato agenda Kanceláři prezidenta republiky. Prezident Zeman vydal rozhodnutí, kterým pravomoc provádět řízení o žádostech o milost a zamítat žádosti o milost (s určitými výjimkami) opět přenesl na ministra spravedlnosti. Samotné udělení milosti ale nadále zůstává v dispozici prezidenta republiky a ten tak nebude povinen řídit se doporučeními ministerstva.¹⁶²

K tomuto přenesení však nedochází na základě ústavního zmocnění (tak jako v případě přenesení sjednávání mezinárodních smluv na vládu nebo její jednotlivé členy), ale pouze na základě zmocnění obsaženého v § 366 trestního řádu. Větším problémem, než je přenesení práva provádět řízení, by však bylo přenesení samotného práva udělovat milost, které je subjektivním právem prezidenta republiky. K tomu však zatím nedošlo a Ústava ČR o řízení o žádostech o udělení milosti nijak nehovoří. Samotná Ústavou daná práva podle čl. 62 písm. g) a 63 písm. j) tak zůstávají i nadále v rukou prezidenta republiky. Podle názoru Ústavního soudu¹⁶³ není problémem ani oprávnění ministerstva zamítat bezdůvodné žádosti, protože tyto žádosti nejsou formálním procesním prostředkem a z ústavních předpisů nárok žadatele na určitou formu vyřízení žádosti nevyplývá.¹⁶⁴

¹⁶⁰ § 366 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 5. 2. 2014].

¹⁶¹ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 149-152. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹⁶² JIŘIČKA J. Zeman přenechal rozhodování o milostech ministerstvu spravedlnosti [online]. *IDNES.cz*, publikováno 30. 11. 2013 [cit. 2. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-prenechal-milosti-ministerstvu-spravedlnosti-p05-/domaci.aspx?c=A131130_134749_domaci_jj

¹⁶³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2000, č. j. II. ÚS 137/2000. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 6. 2. 2014].

¹⁶⁴ CHMEL J. Milosti a ústavní zvyklosti [online]. *Jiné právo* [citováno 6. 2. 2014]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/12/jan-chmel-milosti-ustavni-zvyklosti.html>

3.1.8 Právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního

Právem veta se v Ústavě zabývá čl. 50. Ten dává prezidentovi možnost vrátit přijatý zákon do patnácti dnů ode dne, kdy byl doručen Kanceláři prezidenta republiky.¹⁶⁵ Vrácení zákona prezident odůvodňuje, výjimku z této kompetence představují zákony ústavní.¹⁶⁶ Veto je v České republice koncipováno jako suspenzivní, Poslanecká sněmovna má možnost prezidenta přehlasovat. I když se to v historii České republiky ještě nikdy nestalo, prezident může s vetem disponovat až do začátku opětovného projednávání zákona, kdy jeho podpisem může projednávání učinit nadbytečným.¹⁶⁷ Právo veta náleží mezi osobní práva prezidenta, která nikdy nepřechází na jiného ústavního činitele.¹⁶⁸ V důvodech pro vrácení zákona není prezident republiky jakkoli omezen.¹⁶⁹

V době před sněmovními volbami může docházet k situacím, kdy prezidentské veto nabývá povahy absolutní, a to v situacích, kdy Poslanecká sněmovna už z časových důvodů nemůže stihnout prezidentem vrácený zákon znovu projednat. Nově zvolená sněmovna už ale v legislativním procesu pokračovat nemůže.¹⁷⁰

Výjimku při uplatňování tohoto práva vytváří ústavní zákon o bezpečnosti ČR¹⁷¹, který prezidentovi zakazuje použití práva vracet zákony v době válečného

¹⁶⁵ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 98. ISBN 80-86395-63-4.

¹⁶⁶ Čl. 50 Ústavy ČR.

¹⁶⁷ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 99-100. ISBN 80-86395-63-4.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž str. 103.

¹⁷⁰ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 80-81. ISBN 80-86861-75-9.

¹⁷¹ Čl. 8 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2. 12. 2013].

stavu a stavu ohrožení proti zákonům, které byly na návrh vlády přijaty ve zkráceném jednání.¹⁷²

Nedostatkem právní úpravy je nemožnost uplatňování pozměňovacích návrhů či nesouhlasu pouze s některými částmi předpisu, obě tyto možnosti by jistě mohly přispět k naplňování funkce veta, kterou je ochrana a garance kvalitní legislativy.¹⁷³ Současně není umožněno při opětovném projednávání vráceného zákona podávání pozměňovacích návrhů ani poslancům.

Vzhledem k tomu, že prezidentovi republiky nenáleží v současnosti zákonodárná iniciativa, dává právo veta prezidentovi zřejmě největší možnost promítat do legislativního procesu své představy o směřování právního řádu.¹⁷⁴

I přes nutnost přehlasování veta nadpoloviční většinou všech poslanců nebývá prezident příliš úspěšný.¹⁷⁵ Prezidenti se tak i s tímto vědomím často užitím tohoto práva spíše snaží o vyvolání celospolečenské debaty o dané otázce a o deklaraci vlastního postoje. Opačně tomu bylo za první republiky, kdy k přehlasování prezidentského veta Národním shromážděním za celou dobu jejího trvání ani jednou nedošlo.¹⁷⁶

¹⁷² KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 102. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹⁷³ GERLOCH A., HŘEBEK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 200. ISBN 80-7175-077-8.

K tomu také SCHORM V. A. Prezidentovo právo zákon nepodepsat a vrátit Parlamentu. In: Hloušek V., Šimíček V. (ed.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. Str. 82-83. ISBN 80-210-3611-7.

¹⁷⁴ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 476. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁷⁵ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 553. ISBN 80-86395-63-4.

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 86.

3.1.9 Podepisování zákonů

Podepisování zákonů je součástí postupu vyhlášení zákonů. Podle čl. 51 Ústavy a ustanovení § 107 jednacího řádu Poslanecké sněmovny¹⁷⁷ podepisují zákony předseda Poslanecké sněmovny, prezident republiky a předseda vlády. Podpisu prezidenta podléhají i zákony ústavní.¹⁷⁸ V případě zákona přijatého přehlasováním prezidentského veta je takto přijatý zákon poté uveden ve Sbírce zákonů bez podpisu prezidenta, ve Sbírce zákonů je namísto toho za zákonem samotným zveřejněno doprovodné usnesení Poslanecké sněmovny, vyjadřující, že dolní komora Parlamentu na vráceném zákoně setrvala.¹⁷⁹ Za vznikem této praxe mohla stát i obava z neexistence lhůty pro podpis prezidenta v těchto případech, který by tak mohl svojí nečinností bránit publikaci přijatého zákona.¹⁸⁰ Před přijetím zákonné úpravy v jednacím řádu sněmovny byl výkladem Ústavy předpoklad, že prezident podepisuje všechny zákony, už prezident Havel však tuto praxi nepřijal, když odmítal podepisovat vrácené zákony, na kterých se však dolní komora Parlamentu rozhodla setrvat.¹⁸¹

Otázkou je, zda je prezidentův podpis zároveň jeho povinností. V České republice prezidenti vytvořili zvyklost, kdy nechali uplynout patnáctidenní lhůtu, aniž by zákon podepsali či vetovali. Zákon je následně vyhlášen s podpisy dvou zbylých ústavních činitelů. Při přezkumu u Ústavního soudu nedošlo ke zrušení takových zákonů, z čehož lze dovozovat, že podpis prezidenta tedy promulgační

¹⁷⁷ Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 3. 12. 2013].

¹⁷⁸ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 477. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁷⁹ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 101. ISBN 80-86395-63-4.

¹⁸⁰ JIRÁSEK J. Může nebo musí prezident schválený zákon podepsat?. In: Hloušek V., Šimíček V. (ed.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. Str. 89-90. ISBN 80-210-3611-7.

¹⁸¹ SCHORM V. A. Několik slov o promulgaci aneb Jsou české zákony podepisovány, promulgovány a vyhlášeny?. In: Novotný O. (ed.). *Pocta Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. 1. vyd. Praha: Aspi Publishing, 2002. Str. 136-139. ISBN 80-86395-47-2.

účinky neprovázejí.¹⁸² Těžko by navíc bylo možné tyto účinky dovozovat v situaci, kdy sám zákon předpokládá situaci, kdy podpis prezidenta není nutný (při přehlasování prezidentského veta).¹⁸³

Tato praxe je však sporná, protože podpisy zákona by neměly vyjadřovat souhlas se zákonem, ale měly by být ověřením formální správnosti legislativního postupu a úplnosti vyhlášeného zákona a jeho shody s projevenou vůlí zákonodárce. Pro případy nesouhlasu prezidenta s návrhem zákona je vhodnější využití práva vracet přijaté zákony Parlamentu.¹⁸⁴ Výklad, že podpisy mají pouze formální a deklaratorní charakter bez vlivu na platnost a účinnost zákona, je nutný pro zabránění praktické existence absolutního veta (a to dokonce v rukou všech tří ústavních činitelů).¹⁸⁵ Z ústavní praxe vyplývá, že byl-li dodržen Ústavou předpokládaný postup přijímání zákona, pak může být zákon uveden v platnost i při absenci některého z podpisů ústavních činitelů.¹⁸⁶

Druhou z možností vyjádření výhrad prezidenta se zákonem v případech, kdy prezident nechce využít svého práva veta, je podepsání zákona se současným projevením svých výhrad¹⁸⁷, což prezident činí v otevřeném dopise zaslaném předsedovi Poslanecké sněmovny nebo vládě.¹⁸⁸ Takový dopis lze považovat za neformální podnět k případným úpravám.

¹⁸² KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 99-101. ISBN 978-80-87212-95-0.

¹⁸³ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 94. ISBN 80-86395-63-4.

¹⁸⁴ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 421-425. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁸⁵ SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 164-170. ISBN 978-80-87212-18-9.

¹⁸⁶ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 65. ISBN 80-86861-75-9.

¹⁸⁷ Tuto praxi v České republice zavedl už prezident Václav Havel.

¹⁸⁸ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 104. ISBN 80-86395-63-4.

I v tomto případě se jedná o osobní právo prezidenta, které nikdy nepřechází na jiného ústavního činitele a prezident je při podepisování zákonů nezastupitelný.¹⁸⁹

Prezident republiky podepisuje na základě čl. 33 odst. 4 Ústavy také zákonná opatření Senátu¹⁹⁰, a to ve stavu po přijetí Senátem, následné projednání zákonného opatření nově ustavenou Poslaneckou sněmovnou s podpisem prezidenta nesouvisí.

3.1.10 Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu

Nejvyššímu kontrolnímu úřadu přiznává Ústava v našem systému významné postavení, o čemž svědčí i skutečnost, že ústavodárce věnoval této instituci celou samostatnou hlavu, i když nikterak obsáhlou.

Ústava v čl. 97 stanoví, že „*Prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu jmenuje prezident republiky na návrh Poslanecké sněmovny.*“¹⁹¹ Z toho plyne, že prezident nemůže do funkce jmenovat nikoho, kdo mu nebyl dolní komorou Parlamentu navržen, na druhou stranu ale není povinen návrhu vyhovět a navrženého kandidáta do funkce jmenovat.¹⁹² Ústava nestanovuje pro navržení kandidáta sněmovnou žádný zvláštní postup, k přijetí usnesení proto postačí prostá většina přítomných poslanců.¹⁹³ Při výběru kandidátů je třeba vyhovět požadavkům stanoveným zákonem. Problém by nastal, pokud by tyto požadavky dodrženy nebyly, a prezident by tak do funkce jmenoval například osobu, která nemá ukončené vysokoškolské vzdělání.

¹⁸⁹ SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 164-170. ISBN 978-80-87212-18-9.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Čl. 97 odst. 2 Ústavy ČR.

¹⁹² KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 477-478. ISBN 978-80-7380-140-3.

¹⁹³ Tamtéž.

Konstruování přezkumné pravomoci k takovému aktu považují někteří odborníci za velmi obtížné.¹⁹⁴

Ještě obtížnější by pak byla situace, kdy by prezident nikoho dlouhodobě do funkce nejmenoval. Nabízí se pouze odpovědnost politická, která by zde zřejmě nebyla dostatečnou, některé krajní názory pak připouštějí extrémní řešení pomocí užití ústavní žaloby proti prezidentu republiky.¹⁹⁵

K odmítnutí navrženého kandidáta už došlo, a to konkrétně v roce 2002, kdy prezident Havel odmítl návrh na jmenování Františka Brožíka viceprezidentem úřadu.¹⁹⁶ Tím se tedy teze o možnosti prezidenta nevyhovět návrhu Poslanecké sněmovny potvrzuje a prezidentovu povinnost přijmout návrh dolní komory Parlamentu tak nelze dovodit.

Postup odvolávání těchto funkcionářů upravuje zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu¹⁹⁷, který tuto kompetenci přiznává opět prezidentovi republiky, ovšem s tím omezením, že tak může učinit opět pouze na návrh Poslanecké sněmovny, která je k podání tohoto návrhu navíc oprávněna pouze ve dvou taxativně vymezených případech.¹⁹⁸

3.1.11 Jmenování členů Bankovní rady České národní banky

I pro Českou národní banku nalezneme v Ústavě samostatnou hlavu, čímž je vyjádřena nezávislost bankovní moci na moci zákonodárné i výkonné. Požadavky na osoby jmenované do funkce člena Bankovní rady jsou opět vymezeny

¹⁹⁴ To jak v oblasti ústavního, tak i správního soudnictví.

RYCHETSKÝ P. Soudní přezkum aktů prezidenta republiky. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 154-156. ISBN 978-80-210-4520-0.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ KOUDELKA Z. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 174-175. ISBN 978-80-210-4520-0.

¹⁹⁷ Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 12. 2013].

¹⁹⁸ Tamtéž, § 10.

zákonem.¹⁹⁹ Prezident zde jmenuje členy Bankovní rady bez návrhu jiného orgánu.

Vláda se v minulosti pokoušela o získání určitého vlivu na jmenování členů Bankovní rady tím, že se snažila o prosazení výkladu, který by pro jmenování guvernéra a viceguvernéřů požadoval k aktu prezidenta kontrasignaci. Prezidentova samostatná pravomoc by se tak omezila pouze na zbylé čtyři členy Bankovní rady.²⁰⁰ Tento výklad však odmítl Ústavní soud²⁰¹, který dovedl, že prezident byl oprávněn k vydání rozhodnutí, kterým jmenoval Zdeňka Tůmu do funkce guvernéra a Ludka Niedermayera do funkce viceguvernéra České národní banky.²⁰² Prezident je tak oprávněn jmenovat všech sedm členů Bankovní rady nekontrasignovanými akty.

Úprava odvolání z těchto funkcí opět obsahuje zákonné důvody, při jejichž naplnění je prezident k odvolání člena oprávněn.²⁰³

3.2 Kontrasignované pravomoci

Druhou základní skupinou prezidentských pravomocí jsou pravomoci kontrasignované. Tedy takové, kdy rozhodnutí hlavy státu vydané na základě některé z těchto pravomocí ke své platnosti vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.²⁰⁴ Tento spolupodpis pak podle Ústavy zakládá odpovědnost vlády za dané rozhodnutí prezidenta republiky.²⁰⁵

¹⁹⁹ § 6 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 12. 2013].

²⁰⁰ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 83. ISBN 80-86861-75-9.

²⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2001, č. 285/2001 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 12. 2013].

²⁰² JIRÁSKOVÁ V., SUCHÁNEK R. *Ústavní právo v judikatuře ústavního soudu*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. Str. 193-210. ISBN 978-80-7201-663-1.

²⁰³ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 154. ISBN 978-80-87212-95-0.

²⁰⁴ Čl. 63 Ústavy ČR.

²⁰⁵ Tamtéž.

Mezi kontrasignované pravomoci jsou řazeny ty, které vyjmenovává čl. 63 odst. 1 Ústavy, a na základě čl. 63 odst. 2 dále ty kompetence, které nejsou uvedeny přímo v Ústavě a prezidentovi jsou přiznány jinými zákony. Jako příklad takových kompetencí lze uvést jmenování a odvolávání rektorů vysokých škol nebo jmenování a odvolávání předsedy Akademie věd České republiky.²⁰⁶

Otázkou nutnosti kontrasignace u určitých aktů se v minulosti zabýval i Ústavní soud. Ten již v roce 1994 došel k závěru, že text Ústavy předpokládá kontrasignaci pouze v těch případech, kdy je daná pravomoc prezidenta realizována formou vydání rozhodnutí.²⁰⁷ Proto podle Ústavního soudu není spolupodpis nutný v případě, kdy prezident dává pouze podnět ke zrušení zákona Ústavnímu soudu. Nepostačuje jakékoli „rozhodnutí se“ k jakékoli činnosti.²⁰⁸

3.2.1 Pojem kontrasignace

Kontrasignace byla poprvé zaznamenána už ve středověku, původně se však jednalo spíše o ověření, že projevená vůle se skutečně shoduje s vůlí panovníka. Z důvodu nedotknutelnosti hlavy země pak došlo pomocí spolupodpisu k vytvoření odpovědnosti spolupodepisující osoby, zpravidla pak už ministra.²⁰⁹ Z těchto historických skutečností tak lze vyvodit dvě funkce kontrasignace –

²⁰⁶ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 497. ISBN 978-80-7380-140-3.

²⁰⁷ Příklad uvádí V. Šimíček: *u práva zastupovat stát navenek nikoho nenapadne podrobit soudnímu přezkumu úvahu prezidenta, že navštíví raději např. Brazílii a nikoliv Venezuelu*.

Viz ŠIMÍČEK V. Neodpovědnost prezidenta a soudní nepřezkoumatelnost některých jeho aktů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 161-162. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁰⁸ JIRÁSKOVÁ V., SUCHÁNEK R. *Ústavní právo v judikatuře ústavního soudu*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. Str. 189-190. ISBN 978-80-7201-663-1.

Podrobněji viz Nález Ústavního soudu ze dne 12. 4. 1994, č. 91/1994 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 12. 12. 2013].

²⁰⁹ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 238-240. ISBN 978-80-7363-179-6.

ověřovací a spolurozhodovací. Dnes je výrazně upřednostněna funkce druhá, z které ale ve spojení s odpovědností vlády za kontrasignované rozhodnutí pochopitelně vyplývá možnost spolupodpis odmítnout.²¹⁰

V období první republiky, jak již bylo zmíněno výše, vyžadovaly ke své platnosti spolupodpis všechny prezidentovy úkony. Současná úprava tak prezidenta oproti dřívější době posiluje, nejen omezením nutnosti spolupodpisu pouze na rozhodnutí, ale především přiznáním některých samostatných pravomocí.

V České republice měl podle původního vládního návrhu znění Ústavy rozhodnutí prezidenta republiky spolupodepisovat pouze předseda vlády, na základě připomínky Václava Havla, s odkazem na praktické užívání tohoto ustanovení, došlo k rozšíření oprávnění i na premiérem pověřené členy vlády.²¹¹

Kontrasignace je osobním právem předsedy vlády nebo jejího pověřeného člena, i když je následně odpovědná vláda jako celek.²¹² Vláda jako celek přijímá pouze doporučující usnesení.²¹³ Premiér má možnost kontrasignovat rozhodnutí prezidenta i bez porady s vládou. Vyplývá to už ze skutečnosti, že se jedná o osobní pravomoc předsedy vlády, a také z praxe, kdy premiér Jan Fischer, který si nevyžádal doporučující stanovisko vlády, spolupodepsal rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb.²¹⁴

Zdeněk Koudelka rozlišuje právní a politickou povahu kontrasignace. Odmítnutí spolupodpisu se v těchto případech liší v důvodech. V prvním případě

²¹⁰ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 238-240. ISBN 978-80-7363-179-6.

²¹¹ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 119. ISBN 80-86395-63-4.

²¹² KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 500-501. ISBN 978-80-7380-140-3.

²¹³ KOUDELKA Z. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 170-171. ISBN 978-80-210-4520-0.

²¹⁴ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 56. ISBN 978-80-87212-95-0.

se jedná o vnímání rozporu rozhodnutí s platným právem, ve druhém pak o politický nesouhlas. V České republice se objevují oba výklady, došlo už i k odmítnutí spolupodpisu z důvodu politického nesouhlasu. Teorie se však v této otázce zatím neshoduje a praxe není dostatečná, aby bylo možné hovořit o jejím ustálení.²¹⁵ Stejně jako Z. Koudelka zastáváme názor, že by nastala nelogická situace, pokud by předseda vlády odmítl kontrasygnovat rozhodnutí prezidenta, které bylo učiněno na návrh vlády. Kontrasygnace podle našeho názoru není synonymem spolurozhodování, zdůrazněna by proto měla být právní povaha kontrasygnace.

Teorie mluví o tom, že kontrasygnace je spolu se jmenovací pravomocí vůči členům vlády nejdůležitějším spojením prezidenta a vlády jako orgánů moci výkonné. Navíc tento institut nutí prezidenta k určité součinnosti s vládou²¹⁶, čímž je korigován ve své samostatnosti, která by ve spojení s neodpovědností mohla přinášet přílišnou koncentraci moci v rukou jediné osoby.

3.2.2 Pravomoci v oblasti zahraničních vztahů

Mezi kompetence prezidenta v oblasti zahraničních vztahů spadají ty, které jsou upraveny v čl. 63 odst. 1 písm. a), b), d) a e) Ústavy.

První z těchto pravomocí je zastupování státu navenek. Spojuje se zde nejen reprezentace státu v zahraničí, ale také se zástupci jiných států při návštěvách ČR. Pod pojem zastupování státu navenek František Weyr podřazuje „*povšechné zastupování ve smyslu diplomatickém i politickém, jež přísluší*

²¹⁵ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 59-62. ISBN 978-80-87212-95-0.

²¹⁶ KLÍMA K. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 484-486. ISBN 80-7380-000-4.

*presidentu při různých úředních a slavnostních příležitostech jakožto hlavě státu“.*²¹⁷

Jedná se o pozůstatek absolutistické formy vlády, existence však i v dnešní době dává smysl. Kdo jiný by měl zemi reprezentovat, než hlava státu.

Kontrasignaci v rámci uplatňování této kompetence podléhají pouze akty, které lze považovat za rozhodnutí, a jsou schopny vyvolat účinky navenek státu.²¹⁸

V praxi může docházet k rozporům s vládou, nejčastěji s ministerstvem zahraničních věcí. Vláda jako vrcholný orgán moci výkonné zahraniční politiku formuluje a za její výkon také odpovídá.²¹⁹ Prezident se může na její tvorbě spolupodílet formou konzultací. Rozporné vystupování představitelů země vede ke ztrátě vážnosti a z mezinárodního pohledu k jisté nečitelnosti z pohledu partnerů.

Pravomoc sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy je nutné rozdělit na sjednávání, které může prezident přenést na vládu, a na samotnou ratifikaci, kterou přenést nelze. Ke zmíněnému přenesení sjednávání došlo, a to už po vzniku ČR rozhodnutím prezidenta republiky²²⁰, které zcela odpovídá tradičnímu dělení mezinárodních smluv na smlouvy prezidentské, vládní a ministerské

²¹⁷ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 457. ISBN 978-80-7179-869-9.

²¹⁸ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 484-485. ISBN 978-80-7380-140-3.

²¹⁹ JANSTOVÁ K. Zastupování státu navenek prezidentem republiky. In: Klíma K., Jirásek J. (ed.). *Pocta Jánu Gronsému*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 176-178. ISBN 978-80-7380-094-9.

²²⁰ Rozhodnutí Prezidenta republiky č. 144/1993 Sb., o sjednávání mezinárodních smluv. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013].

Současně si prezident vyhradil možnost odlišného rozhodnutí v individuálních případech.

Viz CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 228. ISBN 80-86395-63-4.

(rezortní)²²¹, a které je aktuální dodnes.²²² Prezident ratifikuje pouze smlouvy prezidentské²²³, tedy ty, k jejichž ratifikaci dává souhlas Parlament.²²⁴

Důležitou otázkou je, zda prezident musí ratifikovat mezinárodní smlouvu, s jejíž ratifikací vyslovil souhlas Parlament. Teorie v řešení této otázky není jednotná. Odepření podpisu lze podle některého výkladu odůvodnit pouze radikální změnou okolností mezi jednáním Parlamentu a odmítnutí podpisu prezidenta. Pro otázky rozporu smlouvy s ústavním pořádkem ČR by mělo sloužit případné řízení před Ústavním soudem. Politické nebo osobní výhrady prezidenta k obsahu mezinárodní smlouvy jsou však nejproblematictější. Úvahy zejména o formě vlády a neodpovědnosti prezidenta mohou vést k závěru, že je nutné trvat na podpisu prezidenta²²⁵, opačný výklad by totiž v parlamentní republice vedl k zavedení absolutního veta ve vztahu k mezinárodním smlouvám, se kterými vydal svůj souhlas Parlament.²²⁶ Prezident by měl své výhrady uplatňovat už v období sjednávání smlouvy, a při nesouhlasu s cílem smlouvy především nepřevádět pravomoc ke sjednání smlouvy na vládu.²²⁷ Nelze se odkazovat na praxi v oblasti podepisování (či nepodepisování) zákonů, protože účinky podpisu prezidenta jsou v těchto případech zcela odlišné. S odkazem především na absenci nástroje, který by mohl prezidenta k podpisu „donutit“, dochází např.

²²¹ JANSTOVÁ K. Zastupování státu navenek prezidentem republiky. In: Klíma K., Jirásek J. (ed.). *Pocta Jánu Gronskému*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 183-184. ISBN 978-80-7380-094-9.

²²² SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 458. ISBN 978-80-7179-869-9.

²²³ Jsou sem řazeny mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy ČR.

²²⁴ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 486-487. ISBN 978-80-7380-140-3.

²²⁵ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 488. ISBN 978-80-7380-140-3.

²²⁶ KÜHN Z. Může prezident republiky odmítnout ratifikaci mezinárodní smlouvy II? [online]. Jiné právo [citováno 20. 12. 2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/01/me-prezident-odmtnout-ratifikaci.html>

²²⁷ ŠIMÍČEK V. Může prezident republiky odmítnout ratifikaci mezinárodní smlouvy? [online]. Jiné právo [citováno 20. 12. 2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/01/me-prezident-odmtnout-ratifikaci.html>

Vojtěch Šimíček²²⁸ nebo Zdeněk Koudelka²²⁹ k závěru, že prezident smlouvu podepsat nemusí.

Objevuje se názor, že smlouvu je oprávněn vypovědět ten, z jehož plné moci byla sjednána (záleží tedy na typu mezinárodní smlouvy). Prezidentské smlouvy tedy vypovídá prezident republiky. Další z názorů dovozuje kompetenci prezidenta vypovídat mezinárodní smlouvy z čl. 63 odst. 1 písm. a) Ústavy ČR, tedy z práva zastupovat stát navenek.²³⁰

Poslední kompetence v této oblasti potom souvisejí se zastupitelskými misemi. Přijímání vedoucích zastupitelských misí (čl. 63 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR) se týká zastoupení cizích států v ČR, pověřování a odvolávání vedoucích zastupitelských misí (čl. 63 odst. 1 písm. e) Ústavy ČR) se naopak týká zastoupení ČR v zahraničí. Podle tradičního výkladu se tato ustanovení vztahují pouze na mise diplomatické (nikoli tedy na mise konzulární). Přijímání i pověřování tzv. charge d'affaires je v rukou ministerstva zahraničí.²³¹

Přijímání vedoucích zastupitelských misí ve smyslu ustanovení Ústavy ČR probíhá po příjezdu do země, kdy dochází při slavnostním aktu k předání tzv. pověřovacích listin, a dále před jejím ukončením.²³² Prvnímu přijetí předchází

²²⁸ ŠIMÍČEK V. Může prezident republiky odmítnout ratifikaci mezinárodní smlouvy? [online]. Jiné právo [citováno 20. 12. 2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/01/me-prezident-odmtnout-ratifikaci.html>

²²⁹ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 85-86. ISBN 978-80-87212-95-0.

²³⁰ ŠŤASTNÝ V. Prezident republiky a sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 220-221. ISBN 978-80-210-4520-0.

²³¹ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 89-90. ISBN 978-80-87212-95-0.

²³² SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 460. ISBN 978-80-7179-869-9.

udělení tzv. agrémentu, tedy jakési formy souhlasu země, ve které má osoba jako vedoucí zastupitelské země působit.²³³ Ten uděluje opět prezident republiky.²³⁴

Na návrh ministra zahraničí doporučuje kandidáty do velvyslanecké funkce vláda. Ke schválení pak dochází prezidentovým podpisem. Opět může docházet k otázkám, zda je tento podpis prezidentovou povinností. Zastáváme názor, že v tomto případě je nutný souhlas obou stran – prezident nemůže pověřit velvyslance bez doporučení vlády a vláda neprosadí svého kandidáta bez souhlasu prezidenta republiky.²³⁵

Po udělení agrémentu cizím státem dochází k pověření vydáním pověřovací listiny.²³⁶ Její obsah jasným způsobem stanoví, co smí vedoucí zastupitelské mise v rozsahu zastupování činit.²³⁷

3.2.3 Pravomoci v oblasti ozbrojených sil

Prezident republiky je podle čl. 63 odst. 1 písm. c) Ústavy ČR vrchním velitelem ozbrojených sil. Pod pojem ozbrojené síly jsou zákonem o ozbrojených silách²³⁸ řazeny Armáda České republiky, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Přestože je prezident formálně nejvyšším velitelem, jeho praktický vliv není tak podstatný.²³⁹ Jako vrchní velitel vydává prezident republiky ozbrojeným silám

²³³ GERLOCH A., HŘEBEK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 203. ISBN 80-7175-077-8.

²³⁴ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 490-491. ISBN 978-80-7380-140-3.

²³⁵ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 460-461. ISBN 978-80-7179-869-9.

²³⁶ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 491. ISBN 978-80-7380-140-3.

²³⁷ MLSNA P. Ústavní aspekty zastupování ČR navenek prezidentem republiky. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 208. ISBN 978-80-210-4520-0.

²³⁸ Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013]. (Dále jen „zákon o ozbrojených silách“).

²³⁹ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 461-462. ISBN 978-80-7179-869-9.

rozkazy. Většina z nich nabývá podobu individuálních rozhodnutí, navíc existují i rozkazy normativní povahy.²⁴⁰ Rozkazy obecně podléhají kontrasignaci, výjimkou jsou slavnostní projevy k vojsku, které sice také mají formu rozkazu, ale kontrasignaci nepodléhají, protože se nejedná o rozhodnutí ve věci.²⁴¹

K zabezpečování úkolů prezidenta jako vrchního velitele slouží Vojenská kancelář prezidenta republiky. Ta je zvláštním útvarem ozbrojených sil, její náčelník je jmenovaný prezidentem a je mu také přímo podřízen.²⁴²

S postavením vrchního velitele ozbrojených sil souvisí také oprávnění prezidenta jmenovat a povyšovat generály.²⁴³ I tyto úkony jsou prováděny formou rozkazu.²⁴⁴ Prezident jmenuje a povyšuje generály nejen v armádě, ale i v dalších bezpečnostních sborech – Policii České republiky, Hasičském záchranném sboru, Celní správě, Vězeňské službě, Bezpečnostní informační službě a Úřadu pro zahraniční styky a informace.²⁴⁵

Prezident v této oblasti jmenuje mimo jiné také náčelníka Generálního štábu, a to na návrh vlády a po projednání v branně-bezpečnostním výboru Poslanecké sněmovny (souhlas výboru však zákon nevyžaduje). Na návrh vlády ho prezident také z funkce odvolává.²⁴⁶

Prezident má právo účastnit se schůzí Bezpečnostní rady státu²⁴⁷, má vůči ní také informační oprávnění.²⁴⁸

²⁴⁰ CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. Str. 224-226. ISBN 80-86395-63-4.

²⁴¹ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 126. ISBN 978-80-87212-95-0.

²⁴² Tamtéž, str. 208.

²⁴³ Čl. 63 odst. 1 písm. g) Ústavy ČR.

²⁴⁴ KLÍMA K. *Prezident České republiky v komparativním pohledu (několik vybraných pohledů)*. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 23. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁴⁵ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 130. ISBN 978-80-87212-95-0.

²⁴⁶ § 7 odst. 4 zákona o ozbrojených silách.

²⁴⁷ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013].

3.2.4 Vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu

Kontrasignovaná pravomoc vyhlášovat volby je limitována časovými omezeními možnostmi, kdy se mohou volby konat, které stanoví čl. 17 Ústavy ČR. Neexistuje úprava zvláštního postupu pro případ, kdy by prezident volby v příslušné lhůtě nevyhlásil.²⁴⁹ Protože by se mohlo jednat o jednání proti základním demokratickým principům, bylo by možné podřazení pod skutkovou podstatu ústavního deliktu velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.²⁵⁰

Rozhodnutí hlavy státu o vyhlášení voleb je uveřejňováno ve Sbírce zákonů.²⁵¹

3.2.5 Propůjčování a udělování státních vyznamenání

Základním zákonným předpisem v oblasti propůjčování a udělování státních vyznamenání je zákon o státních vyznamenáních.²⁵² Návrhy na vyznamenání mohou předkládat Poslanecká sněmovna, Senát a vláda. Prezident není těmito návrhy jakkoli vázán a může se rozhodnout pro udělení nebo propůjčení

²⁴⁸ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 250. ISBN 978-80-7363-179-6.

²⁴⁹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 492. ISBN 978-80-7380-140-3.

²⁵⁰ Tamtéž, str. 215.

²⁵¹ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 461. ISBN 978-80-7179-869-9.

²⁵² Zákon č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních České republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013].

vyznamenání i bez návrhu.²⁵³ Vyznamenání může namísto prezidenta odevzdávat jeho jménem také osoba jím k tomu pověřená.²⁵⁴

3.2.6 Jmenování soudců

Pravomoc jmenovat soudce se vztahuje na všechny soudce v České republice s výjimkou soudců Ústavního soudu.²⁵⁵ Zákonnou úpravu obsahuje zákon o soudech a soudcích²⁵⁶, který také vymezuje předpoklady pro funkci soudce.²⁵⁷ V zájmu nezávislosti justice jsou soudci jmenováni do funkce bez časového omezení a prezident je z funkce nemůže odvolat, může jejich sesazení pouze navrhnout Nejvyššímu správnímu soudu, který je příslušný k provádění kárných řízení.²⁵⁸

Nejdiskutovanější otázkou v dané oblasti se stal případ nejmenování soudců prezidentem Klausem. Jednalo se o situaci, kdy ke vzniku pracovního poměru nejmenovaných justičních čekatelů došlo ještě před novelou, která zvýšila věkovou hranici pro ustavení do funkce soudce na 30 let. Podle přechodných ustanovení obsažených v této novele pro ně tak měla platit věková hranice dřívější (25 let), kterou splňovali. Tento případ odstartoval diskuzi nad otázkou, zda je prezident republiky povinen justiční čekatele při splnění

²⁵³ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 204. ISBN 80-7175-077-8.

²⁵⁴ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 462-463. ISBN 978-80-7179-869-9.

²⁵⁵ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 463. ISBN 978-80-7179-869-9.

²⁵⁶ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 21. 12. 2013] (dále jen „zákon o soudech a soudcích“).

²⁵⁷ Dle § 60 zákona o soudech a soudcích se jedná o tyto podmínky: státní občanství ČR, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku řádného výkonu funkce, věk nejméně 30 let, souhlas se svým ustanovením soudcem a s přidělením k určitému soudu, řádně ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v ČR a složení odborné justiční zkoušky.

²⁵⁸ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 137. ISBN 978-80-87212-95-0.

zákonných podmínek do funkce jmenovat a zda justičním čekatelům vzniká na jmenování subjektivní veřejné právo.²⁵⁹ Otázka soudní přezkoumatelnosti aktu jmenování (či nejmenování) bude řešena v samostatné kapitole.

K řešení těchto otázek se objevují různé názory. Za ty, kteří nevidí právní nárok na jmenování do funkce soudce, jmenujeme V. Pavlíčka, který obhájí názor, že „*prezident republiky má (obecně) právo odmítnout vydávat určitý jmenovací akt, se kterým z určitých důvodů nesouhlasí*“. Zároveň říká, že „*justiční čekatelé nemají právní nárok být jmenováni soudci, protože to zákon nestanoví*“.²⁶⁰ Opačný názor vyslovil J. Kudrna, podle kterého měl prezident navržené justiční čekatele jmenovat, protože jeho úkolem je „*kontrolovat, zda vláda dodržuje zákonný postup; proto může odmítnout jmenování, jen nesplňují-li uchazeč zákonem stanovené požadavky, příp. by byly závažné a konkrétní pochybnosti o splnění podmínek zákona čekatelem*“.²⁶¹

Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí potvrdil, že na jmenování do funkce neexistuje právní nárok. Justiční čekatelé však mají právo dovolávat se rovných podmínek přístupu k veřejným funkcím, vidí také jako opodstatněné legitimní očekávání justičních čekatelů, že při splnění zákonných podmínek soudci jmenováni budou.²⁶² Z toho Nejvyšší správní soud dovodil, že existuje oprávnění dovolávat se toho, aby justiční čekatel nebyl na tomto právu diskriminován, a oprávnění dovolávat se práva na projednání věci bez zbytečných

²⁵⁹ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 463-464. ISBN 978-80-7179-869-9.

²⁶⁰ SLÁDEČEK V. *Prezident republiky a soudní moc: ustanovování soudců*. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 112-113. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tisková zpráva Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 27. 4. 2006: *Městský soud se bude muset znovu zabývat nejmenováním justičních čekatelů* (4 Aps 3/2005 a 4 Aps 4/2005). In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 21. 12. 2013].

průtahů.²⁶³ Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že o návrhu na jmenování do funkce je nutné rozhodnout, ať už pozitivně či negativně. Otázkou však je, jak je to možné v situaci, kdy předpisy nepředpokládají formální podávání takovýchto návrhů a tyto návrhy jsou „jen“ zažitou zvyklostí.²⁶⁴ Tento názor vyjadřuje i M. Bartoň, který nevidí nečinnost prezidenta (tedy nerozhodnutí o návrhu), když zákon žádný návrh (a tedy ani řízení o něm) nepředpokládá – „*Nejvyšší správní soud tak poněkud posouvá význam kontrasygnčního vztahu do pozice jednání prezidenta na návrh vlády*“. Pro to, aby se jmenování soudců na návrh stalo jasnou ústavní zvyklostí, chybí dlouhodobá akceptace, v tomto případě ze strany prezidenta republiky. Z tohoto důvodu je nutné „*na vztah prezidenta a vlády při jmenování soudců potřeba pohlížet jako na ústavně-politický kontrasygnční vztah*“.²⁶⁵ Případným soudním přezkumem správních a ústavních aktů prezidenta se budeme zabývat ve zvláštní kapitole o soudním přezkumu aktů prezidenta republiky.

3.2.7 Nařizování, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo

Zatímco individuální právo agraciace a právo rehabilitace zůstaly i po ústavní novele pravomocemi nekontrasignovanými, individuální právo abolicie bylo

²⁶³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, č. j. 4 Aps 3/2005-35. Nejvyšší správní soud [online]. Nejvyšší správní soud, 2003-2010 [cit. 14. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2005/0003_4Aps_0500035A_prevedeno.pdf

²⁶⁴ SLÁDEČEK V. Prezident republiky a soudní moc: ustanovování soudců. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 114-117. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁶⁵ BARTOŇ M. Rozhodování prezidenta republiky na návrh a rozhodování s kontrasygnací – několik poznámek k rozhodnutí NSS ve věci justičních čekatelů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 120-125. ISBN 978-80-210-4520-0.

novelou Ústavy přijatou v souvislosti se zavedením přímé volby prezidenta²⁶⁶ přesunuto mezi pravomoci kontrasignované.

Milost (tedy individuální rozhodnutí) i právo amnestie (obecné rozhodnutí) se skládají z práva abolicie, agraciace a rehabilitace.²⁶⁷ Za kontrasignované rozhodnutí podle čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy ČR se považuje využití prezidentova práva vydat individuální rozhodnutí (udělení milosti) ve formě abolicie (tedy nařídit, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo).

3.2.8 Právo udělovat amnestii

Na rozdíl od udělení milosti se v případě amnestie jedná o rozhodnutí obecné. I amnestii lze udělit ve formě abolicie, agraciace i rehabilitace, jednotlivé formy lze i kombinovat.²⁶⁸ Rozhodnutí se uveřejňuje ve Sbírce zákonů, z důvodu kontrasignace nese politickou odpovědnost vláda.²⁶⁹ Právo amnestie není Ústavou omezeno pouze na trestní právo, prezident je oprávněn vyhlašovat i amnestii týkající se přestupků a jiných správních deliktů.²⁷⁰ §90 přestupkového zákona²⁷¹ sice dává právo udělit přestupkovou amnestii vládě, toto ustanovení je ale v rozporu se současným ústavním pořádkem ČR. Je totiž pozůstatkem z doby ČSFR, kdy prezident jako federální orgán neměl amnestijní právo ve vztahu k jednotlivým subjektům federace a tato úprava dávala vládě možnost vyhlášení

²⁶⁶ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2. 12. 2013].

²⁶⁷ HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státovědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 319. ISBN 978-80-7380-178-6.

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ GERLOCH A., HŘEBEJK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. Str. 204. ISBN 80-7175-077-8.

²⁷⁰ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 493-494. ISBN 978-80-7380-140-3.

²⁷¹ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 5. 2. 2014].

přestupkové amnestie v České republice (t. j. v jednom ze subjektů federace). V souladu se současnou ústavní úpravou tak toto ustanovení není, protože prezidentovi je v čl. 63 odst. 1 písm. k) přiznáno právo udělovat amnestii obecně, nikoli pouze v trestních věcech.²⁷² Vláda Ústavou k vydávání jakékoli amnestie zmocněna není.²⁷³

V pořadí třetí amnestie byla v ČR vyhlášena prezidentem Klausem 1. 1. 2013.²⁷⁴ Tato amnestie nebyla veřejností přijímána kladně, a to zejména z důvodu existence silně medializovaného aboličního článku, kterým došlo k zastavení některých dlouho trvajících případů. Zřejmě i pod vlivem kritiky novoroční amnestie prohlásil po svém uvedení do úřadu nový prezident Zeman, že svého práva udělovat amnestii nevyužije.²⁷⁵

3.3 Právo účasti

Čl. 64 Ústavy ČR dává prezidentovi republiky možnost účasti na schůzích obou komor Parlamentu, jejich výborů a komisí, a také na schůzích vlády. Oprávnění se týká i schůzí neveřejných.²⁷⁶ U vlády má navíc prezident právo vyžádat si zprávy a konzultace s jednotlivými členy vlády. Tato úprava zajišťuje prezidentovi možnost vyslovit svůj názor k diskutovaným a projednávaným otázkám. V Parlamentu je prezidentovi uděleno slovo, kdykoli o to požádá.²⁷⁷

²⁷² KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 152-153. ISBN 978-80-87212-95-0.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ KOPECKÝ J. Klaus vyhlásil amnestii a vyzval k návratu ke starým dobrým hodnotám [online]. *IDNES.cz*, publikováno 1. 1. 2013 [cit. 22. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/posledni-klausuv-novorocni-prezidentsky-projev-fbo-/domaci.aspx?c=A130101_112814_domaci_kop

²⁷⁵ JIŘIČKA J. Zeman nepotěšil vězně, nebude udílet amnestie ani milosti [online]. *IDNES.cz*, publikováno 8. 3. 2013 [cit. 22. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-nebude-udilet-milosti-ani-amnestie-ff5-/domaci.aspx?c=A130308_123113_domaci_jj

²⁷⁶ SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Str. 471-474. ISBN 978-80-7179-869-9.

²⁷⁷ Tamtéž.

Jak již bylo uvedeno výše, prezident má na základě ústavního zákona o bezpečnosti²⁷⁸ právo účasti také při schůzích Bezpečnostní rady státu.

3.4 Zastupování prezidenta

Vykonávat pravomoci prezidenta republiky mohou v souladu s ústavní úpravou²⁷⁹ v určitých situacích i některé jiné osoby, konkrétně předseda Poslanecké sněmovny, předseda Senátu a předseda vlády, a to za účelem zajištění nepřetržitosti výkonu některých funkcí hlavy státu.²⁸⁰ K tomu dochází v situaci, kdy se uvolní úřad prezidenta republiky a nový prezident ještě není zvolen nebo nesložil slib, a také v situaci, kdy se Poslanecká sněmovna i Senát usnesou na tom, že prezident republiky nemůže svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat. Prezident republiky je oprávněn podat návrh na zrušení těchto usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu Ústavnímu soudu ČR.²⁸¹

V případě, kdy se úřad uvolní a nový prezident není zvolen nebo nesložil slib, se náhradního výkonu funkcí prezidenta republiky ujímají určení ústavní činitelé okamžikem, kdy se úřad prezidenta republiky uvolní. Pro náhradní výkon prezidenta republiky v situaci, kdy prezident nemůže svůj úřad vykonávat, existují dvě podmínky: jako materiální podmínka nemožnost vykonávat svůj úřad ze závažných důvodů a jako formální podmínka usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu.²⁸²

Existují však i některé ústavní pravomoci prezidenta, které nikdo jiný vykonávat nemůže. Mezi ně patří pravomoc jmenovat předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu, právo milosti, právo veta vůči zákonům, pravomoc

²⁷⁸ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 22. 12. 2013].

²⁷⁹ Čl. 66 Ústavy ČR.

²⁸⁰ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 514. ISBN 978-80-7380-140-3.

²⁸¹ Čl. 87 odst. 1 písm. h) Ústavy ČR.

²⁸² SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 154-155. ISBN 978-80-87212-18-9.

podepisovat zákony²⁸³, pravomoc jmenovat prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu a právo jmenovat a povyšovat generály.²⁸⁴

Na předsedu vlády přecházejí s výše uvedenými výjimkami pravomoci kontrasignované, pravomoci nekontrasignované pak na předsedu Poslanecké sněmovny, a je-li sněmovna rozpuštěna, potom na předsedu Senátu. Předseda Poslanecké sněmovny přejímá navíc jednu z pravomocí kontrasignovaných, a to vyhlášení voleb do Senátu. Na předsedu Senátu přechází bez ohledu na případné rozpuštění Poslanecké sněmovny pravomoc vyhlášení volby do Poslanecké sněmovny.²⁸⁵

K náhradnímu výkonu funkcí prezidenta republiky došlo například v roce 2003, kdy při delším hledání nástupce prezidenta Václava Havla vykonávali některé prezidentovy kompetence předseda vlády Vladimír Špidla a předseda Poslanecké sněmovny Lubomír Zaorálek.²⁸⁶

²⁸³ Zákony podepisuje předseda vlády i předseda Poslanecké sněmovny, proto by byl přechod této pravomoci nadbytečný.

²⁸⁴ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 161. ISBN 978-80-87212-95-0.

²⁸⁵ Čl. 66 Ústavy ČR.

²⁸⁶ IDNES.CZ, ČTK. Nezvolený prezident posílí ČSSD [online]. *IDNES.cz*, publikováno 29. 1. 2003 [cit. 27. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nezvoleny-prezident-posili-cssd-d4j-/domaci.aspx?c=A030129_114227_prezident_jan

4 Možnost soudní kontroly prezidenta republiky

S tématem pravomocí prezidenta úzce souvisí otázka kontroly jejich výkonu. V této kapitole se budeme zabývat možnostmi soudní kontroly výkonu pravomocí prezidenta republiky, a to v souladu s oficiálním zadáním této práce se zaměřením zejména na otázku, zda může prezident odmítnout návrh na jmenování do určité funkce a zda je toto rozhodnutí soudně přezkoumatelné.

4.1 Obecné, správní a ústavní soudnictví

V současnosti dochází podle některých autorů v demokratických právních státech k růstu soudní moci, která se projevuje také rozšiřováním možností napadání různých veřejnoprávních rozhodnutí a postupů.²⁸⁷ Dochází tak k posunu, v roce 1933 totiž rozhodl Nejvyšší správní soud o nemožnosti přezkumu rozhodnutí prezidenta republiky, a to z důvodu jeho neodpovědnosti, vyjma stíhání pro velezradu.²⁸⁸

Pro možnost soudní kontroly prezidenta republiky je klíčové určení pozice, v jaké prezident republiky vystupuje. Sporná je tedy otázka, zda prezidentova činnost v dané věci má povahu činnosti správního orgánu (a věc tak přísluší správnímu soudnictví) anebo je rozhodnutí hlavy státu hodnotit jako zvláštní veřejnoprávní akt ústavní povahy (a věc tak přísluší soudnictví ústavnímu)²⁸⁹. Prezidenta lze jednoznačně považovat za instituci ústavního charakteru. Tím, že však Ústavní soud v již výše zmíněném případě tzv. justičních

²⁸⁷ GERLOCH A. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky de constitutione lata a de constitutione ferenda. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 38-39. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁸⁸ RYCHETSKÝ P. Soudní přezkum aktů prezidenta republiky. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 149. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁸⁹ GERLOCH A. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky de constitutione lata a de constitutione ferenda. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 38-39. ISBN 978-80-210-4520-0.

čekatelů (který se dotýká také možnosti prezidenta nejmenovat navržené kandidáty do určité funkce) odmítl část ústavních stížností jako předčasných a část pro nevyužití všech prostředků ochrany práv (tedy včetně prostředků spadajících do správního soudnictví), v podstatě naznačil možnost soudní kontroly prezidenta republiky i ve správním soudnictví,²⁹⁰ a to v případech, kdy je rozhodnutí prezidenta způsobilé zasáhnout do veřejných subjektivních práv fyzických či právnických osob.²⁹¹

Záleží tedy na povaze daného konkrétního aktu – zda se jedná o akt ústavní či o akt správní. Nejvyšší správní soud došel ve stejném případě²⁹² již dříve k závěru o dvojí kvalitě úřadu prezidenta republiky, který tak může vystupovat jako správní orgán sui generis (a rozhodovat tak správními akty o veřejných subjektivních právech) či jako ústavní činitel (a jednat tak ústavními akty).²⁹³ Za kritérium pro rozlišování těchto aktů považuje např. Vladimír Sládeček to, na jakém právním prameni je rozhodovací akt prezidenta republiky založen (pravomoci založené výslovně Ústavou ČR jsou pak tedy akty ústavní povahy a akty hlavy státu založené na obyčejných zákonech mají povahu aktů správních).²⁹⁴ Jiné kritérium volí Vojtěch Šimíček, který pro možnost přezkumu určuje *rozhodnutí prezidenta způsobilá zasáhnout do práv a svobod*.²⁹⁵

²⁹⁰ WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. Str. 83. ISBN 80-86861-75-9.

²⁹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, č. j. 4 Ans 9/2007-197. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 24. 2. 2014].

²⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, č. j. 4 Aps 3/2005-35. Nejvyšší správní soud [online]. Nejvyšší správní soud, 2003-2010 [cit. 14. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2005/0003_4Aps_0500035A_prevedeno.pdf

²⁹³ KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 241. ISBN 978-80-7363-179-6.

²⁹⁴ SLÁDEČEK V. Prezident republiky a soudní moc: ustanovování soudců. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 119. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁹⁵ ŠIMÍČEK V. Neodpovědnost prezidenta a soudní nepřezkoumatelnost některých jeho aktů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno:

Oprávněnost soudního přezkumu zde dovozuje z obecného ustanovení čl. 4 Ústavy ČR.²⁹⁶

Výše zmíněné přístupy však nejsou mezi odborníky přijímány jednoznačně. Mezi kritiky vyřčené dvojí kvality úřadu prezidenta republiky patří například Zdeněk Koudelka, který uvádí, že prezident republiky nerozhoduje ve správním řízení, svá rozhodnutí neodůvodňuje a je primárně ústavním institutem.²⁹⁷ Zároveň upozorňuje na nevymahatelnost rozhodnutí správního soudu v těchto případech.²⁹⁸

V ústavním soudnictví je jednoznačně možné vedení kompetenčních sporů před Ústavním soudem.²⁹⁹ Množství autorů také půdu ústavního soudnictví považuje za nejvhodnější i pro přezkum aktů prezidenta republiky.³⁰⁰

Ústava ČR obsahuje vynětí prezidenta ze správně-právní i trestní odpovědnosti, a to bez ohledu na souvislost předmětného jednání s výkonem funkce. Odpovědnost soukromoprávní však v Ústavě ČR upravena není, vystupuje-li tedy prezident v občanskoprávních vztazích jako soukromá osoba, neexistuje důvod pro vynětí prezidenta z pravomoci obecných soudů. Výjimkou jsou ale případy, kdy předmětné jednání lze označit jako výkon funkce hlavy státu - zde pak není možné dovolávat se prezidentovy soukromoprávní odpovědnosti.³⁰¹

Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 163-166. ISBN 978-80-210-4520-0.

²⁹⁶ Čl. 4 Ústavy ČR zní: „*Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci*“.

²⁹⁷ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 184. ISBN 978-80-87212-95-0.

²⁹⁸ Tamtéž str. 180 – 183.

²⁹⁹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 441. ISBN 978-80-7380-140-3 i ŠIMÍČEK V. Neodpovědnost prezidenta a soudní nepřezkoumatelnost některých jeho aktů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 166-167. ISBN 978-80-210-4520-0.

³⁰⁰ KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Str. 180-183. ISBN 978-80-87212-95-0.

³⁰¹ KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Str. 440. ISBN 978-80-7380-140-3.

Primární právo EU stanoví také možnost přezkumu rozhodnutí prezidenta republiky o odvolání guvernéra ČNB. K tomuto přezkumu je příslušný Evropský soudní dvůr.³⁰²

V otázce jmenování či nejmenování navržených kandidátů do určité funkce spatřujeme pro prezidenta republiky určitý prostor. Mezi odborníky lze najít shodu v tom rozsahu, že prezident jistě nemusí do určité funkce jmenovat například agenta cizí mocnosti, i když mu byl navržen. Obecně lze shrnout možnost nejmenování v případech, kdy kandidát nespĺňuje právním řádem předepsané podmínky, dále v případech, kdy by jmenování osoby do funkce mohlo vést k ústavně-právní odpovědnosti prezidenta republiky, a zřejmě také v případech, ve kterých by hlava státu musela jednat v rozporu se slibem, který složila po svém zvolení do úřadu.³⁰³ Jak již bylo zmíněno výše, z kauzy nejmenování justičních čekatelů lze dovozovat možnost soudního přezkumu rozhodnutí o jmenování (či nejmenování).

4.2 Institut velezrady a hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku

Speciálním druhem odpovědnosti, která je vytvořena speciálně pro prezidenta republiky, je odpovědnost za velezradu a za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku (po novele přijaté v souvislosti se zavedením přímé volby hlavy státu³⁰⁴). Podle Ústavy ČR je Senát oprávněn k podání ústavní žaloby

³⁰² Protokol o Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky [online] [cit. 24. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_statute_2.pdf

³⁰³ Např. SLÁDEČEK V. Prezident republiky a soudní moc: ustanovování soudců. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 117. ISBN 978-80-210-4520-0.

³⁰⁴ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 25. 2. 2014].

proti prezidentu republiky, nově se souhlasem Poslanecké Sněmovny k Ústavnímu soudu. V obou komorách je ke schválení nutná třípětinová většina. Nově je v Ústavě ČR také pojem veleizrada přímo definován, a to jako „*jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti, jakož i proti jejímu demokratickému právnímu řádu*“.³⁰⁵ Ústavní soud pak může na základě ústavní žaloby Senátu rozhodnout o tom, že prezident republiky ztrácí prezidentský úřad a způsobilost jej znovu nabýt. Konkrétní úpravu řízení obsahuje zákon o ústavním soudu.³⁰⁶ Jedná se o zvláštní typ řízení, který má procesní charakter rozhodování o vině a nevině.³⁰⁷

Podle názoru Elišky Wagnerové při kvalifikaci této ústavně-právní skutkové podstaty musí k předmětnému jednání prezidenta dojít při výkonu svých kompetencí, jednání čistě soukromé povahy by nebylo možné řešit v řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky.³⁰⁸

Senát v nedávné době ústavní žalobou proti prezidentu republiky podal,³⁰⁹ vzhledem k uplynutí funkčního období však Ústavní soud vyslovil zánik jeho způsobilosti být předmětem řízení a to z tohoto důvodu zastavil.³¹⁰

³⁰⁵ Čl. 65 odst. 2 Ústavy ČR. Dříve v § 96 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění účinném před 8. 3. 2013. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 25. 2. 2014].

³⁰⁶ § 96 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 25. 2. 2013].

³⁰⁷ KLÍMA K. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 688-690. ISBN 80-7380-000-4.

³⁰⁸ WAGNEROVÁ E. Prezident republiky a ústavní soud. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. Str. 108. ISBN 978-80-210-4520-0.

³⁰⁹ KOPECKÝ J. Klaus se bude zpovídat z veleizrady. Senátoři ho žalují u Ústavního soudu [online]. *IDNES.cz*, publikováno 4. 3. 2013 [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/senat-podal-ustavni-zalobu-na-prezidenta-klause-ft7-/domaci.aspx?c=A130304_094103_domaci_kop

³¹⁰ JIŘIČKA J., KOPECKÝ J. Klaus za veleizradu souzený nebude, Ústavní soud řízení zastavil [online]. *IDNES.cz*, publikováno 27. 3. 2013 [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ustavni-soud-rozhodl-o-zalobe-na-klause-fc4-/domaci.aspx?c=A130327_163151_domaci_jj

Závěr

Ústava ČR přiznává prezidentu republiky mnohá oprávnění, širokou imunitu, politickou neodpovědnost a tedy i s tím spojené poměrně silné postavení v rámci ústavního systému. Nic na tom nemění ani základní předpoklad, že ČR je republikou parlamentní.

V této diplomové práci jsme se pokusili naplnit vytyčený cíl, tedy předložit ucelený pohled na postavení a pravomoci prezidenta. Doufáme, že otázky, které byly v této práci nastíněny, probudí ve čtenáři zájem o další zkoumání tohoto tématu. Mnoho otázek s tématem souvisejících totiž zůstává i vzhledem k rozsahu této diplomové práce podrobně nezodpovězeno. Uvedením mnoha názorů různých odborníků jsme se snažili dostát vytyčené komplexnosti a vytvořit tak půdu pro formulaci vlastního názoru. V mnoha otázkách totiž zatím není (i například pro nepříliš časté užívání některých institutů) možné správné řešení určit a teprve budoucnost nám ukáže, ke které z teoretických možností se praxe přikloní.

Dále jsme se pokusili zodpovědět otázku, která byla úkolem práce, týkající se možnosti prezidenta nejmenovat osobu navrženou do určité funkce a současně soudní přezkoumatelnosti takového rozhodnutí o jmenování (či nejmenování). Snažili jsme se vycházet z různých názorů odborníků, jejich textů, příslušných právních předpisů i judikatury.

U jednotlivých otázek jsme se snažili o propojování výkladu s praxí, a to uváděním konkrétních případů z reálného politického života ČR. Mělo by se jednat o vhodné doplnění teoretických úvah o dané problematice. Dále jsme se v určitých případech pokusili o návrhy změn či úprav některých v současnosti užívaných právních úprav či postupů. Při rozboru jednotlivých kompetencí prezidenta jsme se pokusili o vyhodnocení co nejširší škály různých názorů.

Je otázkou, jaký vývoj v oblasti prezidentských pravomocí přinese budoucí praxe. Faktické postavení prezidenta posílené zavedením přímé volby a z ní vycházející „mandát přímo od voličů“ může měnit i již zavedené způsoby užívání některých kompetencí. Už první rok funkčního období prvního v přímé volbě zvoleného prezidenta ČR Miloše Zemana přinesl několik různých situací, ve kterých docházelo ke sporům o výklad ustanovení týkajících se prezidenta či dokonce vyvolaly úvahy o budoucí úpravě Ústavy a zpřesnění některých kompetencí. Jako příklad lze uvést případ týkající se jmenování Martina C. Putny profesorem, situace ohledně pádu vlády Petra Nečase a následných úvah o řešení situace včetně jmenování vlády Jiřího Rusnoka nebo spory prezidenta s bývalým ministrem zahraničních věcí Karlem Schwarzenbergem při jmenování velvyslanců.

A protože pravomoci prezidenta jsou tématem stále velmi živým a aktuálním, můžeme očekávat, že další sporné či dodnes neřešené situace mohou v nejbližší době následovat. I proto bude další vývoj v dané problematice jistě velmi zajímavý a hodný naší pozornosti.

Seznam použitých pramenů

Literatura

- 1) BARTOŇ M. Rozhodování prezidenta republiky na návrh a rozhodování s kontrasignací – několik poznámek k rozhodnutí NSS ve věci justičních čekatelů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 2) BLAHOŽ J., BALAŠ V., KLÍMA K. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. 512 s. ISBN 978-80-7357-312-6.
- 3) BROKLOVÁ E. *Prezident Republiky československé*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. 143 s. ISBN 80-86495-07-8.
- 4) FILIP, Jan. Chrástilová, B., Mikeš, P.: Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád. Praha: ASPI Publishing 2003, 565 s. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita, 2004, roč. 12, č. 4., s. 364-366. ISSN 1210-9126.
- 5) GERLOCH A. K problematice postavení prezidenta republiky v ústavním systému České republiky de constitutione lata a de constitutione ferenda. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 6) GERLOCH A., HŘEBEK J., ZOUBEK V. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8.
- 7) GRONSKÝ J. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 584 s. ISBN 80-246-1027-2.
- 8) HLOUŠEK V. Přímá volba prezidenta: český kontext. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech*:

- Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. 399 s. ISBN 978-80-7363-179-6.
- 9) HOLLÄNDER P. *Základy všeobecné státopědy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 364 s. ISBN 978-80-7380-178-6.
- 10) CHRASTILOVÁ B., MIKEŠ P. *Prezident Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. ISBN 80-86395-63-4. 565 s.
- 11) JANSTOVÁ K. Zastupování státu navenek prezidentem republiky. In: Klíma K., Jirásek J. (ed.). *Pocta Jánu Gronsému*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 614 s. ISBN 978-80-7380-094-9.
- 12) JIRÁSEK J. Může nebo musí prezident schválený zákon podepsat?. In: Hloušek V., Šimíček V. (ed.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 285 s. ISBN 80-210-3611-7.
- 13) JIRÁSKOVÁ V., SUCHÁNEK R. *Ústavní právo v judikatuře ústavního soudu*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. 521 s. ISBN 978-80-7201-663-1.
- 14) KLÍMA K a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3.
- 15) KLÍMA K et al. *Státopěda*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 415 s. ISBN 80-86898-98-9.
- 16) KLÍMA K. *O právu ústavním*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 316 s. ISBN 978-80-7357-757-5.
- 17) KLÍMA K. Prezident České republiky v komparativním pohledu (několik vybraných pohledů). In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 18) KLÍMA K. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 484-485. ISBN 80-7380-000-4.

- 19) KOUDELKA Z. *Prezident republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. 224 s. ISBN 978-80-87212-95-0.
- 20) KOUDELKA Z. Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 21) KYSELA J. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavně právní. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. 399 s. ISBN 978-80-7363-179-6.
- 22) LEBEDA T. Volební pravidla pro prezidentské volby. In: Novák M., Brunclík M. (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Str. 32. ISBN 978-80-7363-179-6.
- 23) MARŠÁLEK P. *Protektorát Čechy a Morava*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 347 s. ISBN 80-246-0302-0.
- 24) MLSNA P. Ústavní aspekty zastupování ČR navenek prezidentem republiky. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 25) RYCHETSKÝ P. Soudní přezkum aktů prezidenta republiky. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 26) SCHORM V. A. Několik slov o promulgaci aneb Jsou české zákony podepisovány, promulgovány a vyhlašovány?. In: Novotný O. (ed.). *Pocta Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. 1. vyd. Praha: Aspi Publishing, 2002. 483 s. ISBN 80-86395-47-2.

- 27) SCHORM V. A. Prezidentovo právo zákon nepodepsat a vrátit Parlamentu. In: Hloušek V., Šimíček V. (ed.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 285 s. ISBN 80-210-3611-7.
- 28) SLÁDEČEK V. Prezident republiky a soudní moc: ustanovování (a odvolávání) soudních funkcionářů. In: Klíma K., Jirásek J. (ed.). *Pocta Jánu Gronsému*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 614 s. ISBN 978-80-7380-094-9.
- 29) SLÁDEČEK V. Prezident republiky a soudní moc: ustanovování soudců. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 30) SLÁDEČEK V., MIKULE V., SYLLOVÁ J. *Ústava České republiky - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 949 s. ISBN 978-80-7179-869-9.
- 31) SUCHÁNEK R., JIRÁSKOVÁ V. a kol. *Ústava České republiky v praxi*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009. 384 s. ISBN 978-80-87212-18-9.
- 32) ŠIMÍČEK V. Neodpovědnost prezidenta a soudní nepřezkoumatelnost některých jeho aktů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 33) ŠŤASTNÝ V. Prezident republiky a sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 34) WAGNEROVÁ E. Prezident republiky a ústavní soud. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.

- 35) WEYR F. *Soustava československého práva státního*. 2. vyd. Praha: Fr. Borový, 1924. 476 s.
- 36) WEYR F., KROFTA K. T. G. *Masaryk, Hlava státu československého a duchovní vůdce svého národa: na paměť čtvrté volby T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky ze dne 24. května 1934*. 1. vyd. Praha: O. Zahradník, 1934. 81 s.
- 37) WINTR J. Prezident republiky jako reprezentant státu, garant řádu a moderátor politických sporů. In: Šimíček V. (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 236 s. ISBN 978-80-210-4520-0.
- 38) WINTR J. *Principy českého ústavního práva s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, a. s., 2006. 248 s. ISBN 80-86861-75-9.

Právní předpisy

- 1) Nařízení vlády č. 468/2008 Sb., o zajišťování bezpečnosti určených ústavních činitelů České republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 14. 11. 2013].
- 2) Rozhodnutí Prezidenta republiky č. 144/1993 Sb., o sjednávání mezinárodních smluv. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013].
- 3) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 7. 11. 2013].
- 4) Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 13. 11. 2013].

- 5) Ústavní zákon č. 195/2009 Sb., o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 29. 11. 2013].
- 6) Ústavní zákon č. 330/1938 Sb. zák. a nař., o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].
- 7) Ústavní zákon č. 57/1946 Sb., kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety presidenta republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 21. 11. 2013].
- 8) Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 19. 11. 2013].
- 9) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 5. 2. 2014].
- 10) Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 1. 12. 2013].
- 11) Zákon č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních České republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013].
- 12) Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 12. 2013].
- 13) Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 13. 11. 2013].
- 14) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 5. 2. 2014].

- 15) Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 20. 12. 2013].
- 16) Zákon č. 22/1930 Sb. zák. a nař., o zásluhách T. G. Masaryka. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].
- 17) Zákon č. 271/1919 Sb. zák. a nař., kterým se mění zákon o prozatímní ústavě. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 2. 2014].
- 18) Zákon č. 318/1920 Sb. zák. a nař., o čestném daru prvnímu presidentu Československé republiky. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 10. 11. 2013].
- 19) Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 12. 2013].
- 20) Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 21. 12. 2013].
- 21) Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 13. 11. 2013].

Judikatura

- 1) Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2009, č. 318/2009 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 29. 11. 2013].
- 2) Nález Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2006, č. 397/2006 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 1. 12. 2013].
- 3) Nález Ústavního soudu ze dne 12. 4. 1994, č. 91/1994 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 12. 12. 2013].
- 4) Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, č. Pl. ÚS 87/06. In: NALUS [cit. 1. 12. 2013]. Dostupné z:

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56120&pos=1&cnt=6&typ=result>

- 5) Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2001, č. 285/2001 Sb. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 4. 12. 2013].
- 6) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, č. j. 4 Ans 9/2007-197. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 24. 2. 2014].
- 7) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, č. j. 4 Aps 3/2005-35. Nejvyšší správní soud [online]. Nejvyšší správní soud, 2003-2010 [cit. 14. 11. 2013]. Dostupné z:
http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2005/0003_4Aps_0500035A_pr_evedeno.pdf
- 8) Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2000, č. j. II. ÚS 137/2000. In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 6. 2. 2014].

Další prameny

- 1) CHMEL J. Milosti a ústavní zvyklosti [online]. Jiné právo [citováno 6. 2. 2014]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/12/jan-chmel-milosti-ustavni-zvyklosti.html>
- 2) IDNES.CZ, ČTK. Nezvolený prezident posílí ČSSD [online]. *IDNES.cz*, publikováno 29. 1. 2003 [cit. 27. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nezvoleny-prezident-posili-cssd-d4j-/domaci.aspx?c=A030129_114227_prezident_jan
- 3) JIŘIČKA J. Zeman nepotěšil vězně, nebude udílet amnestie ani milosti [online]. *IDNES.cz*, publikováno 8. 3. 2013 [cit. 22. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-nebude-udilet-milosti-ani-amnestie-ff5-/domaci.aspx?c=A130308_123113_domaci_jj

- 4) JIŘIČKA J. Zeman přenechal rozhodování o milostech ministerstvu spravedlnosti [online]. *IDNES.cz*, publikováno 30. 11. 2013 [cit. 2. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-prenechal-milosti-ministerstvu-spravedlnosti-p05-/domaci.aspx?c=A131130_134749_domaci_jj
- 5) JIŘIČKA J., KOPECKÝ J. Klaus za velezradu souzený nebude, Ústavní soud řízení zastavil [online]. *IDNES.cz*, publikováno 27. 3. 2013 [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ustavni-soud-rozhodl-o-zalobe-na-klause-fc4-/domaci.aspx?c=A130327_163151_domaci_jj
- 6) KOPECKÝ J. Klaus se bude zpovídat z velezrady. Senátoři ho žalují u Ústavního soudu [online]. *IDNES.cz*, publikováno 4. 3. 2013 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/senat-podal-ustavni-zalobu-na-prezidenta-klause-ft7-/domaci.aspx?c=A130304_094103_domaci_kop
- 7) KOPECKÝ J. Klaus vyhlásil amnestii a vyzval k návratu ke starým dobrým hodnotám [online]. *IDNES.cz*, publikováno 1. 1. 2013 [cit. 22. 12. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/posledni-klausuv-novorocni-prezidentsky-projev-fbo-/domaci.aspx?c=A130101_112814_domaci_kop
- 8) KOPECKÝ J. Vládu sestaví Rusnok, rozhodl Zeman. Postavil se proti stranám [online]. *IDNES.cz*, publikováno 25. 6. 2013 [cit. 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-predstavil-noveho-premiera-bude-jim-rusnok-fby-/domaci.aspx?c=A130625_145418_domaci_kop
- 9) KOPECKÝ J., JIŘIČKA J. Zeman rozpustil sněmovnu. Nevolte jen podle výkřiků, vyzval občany [online]. *IDNES.cz*, publikováno 28. 8. 2013 [cit. 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/prezident-zeman-podepsal-rozpusteni-snemovny-fle-/domaci.aspx?c=A130828_093008_domaci_kop
- 10) KÜHN Z. Může prezident republiky odmítnout ratifikaci mezinárodní smlouvy II? [online]. *Jiné právo* [citováno 20. 12. 2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/01/me-prezident-odmtnout-ratifikaci.html>

- 11) Protokol o Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky [online] [cit. 24. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_statute_2.pdf
- 12) SEDLÁŘOVÁ B. Rusnokovi odborníci jednali naposledy, většinu práce nechali Sobotkovi [online]. *IDNES.cz*, publikováno 22. 1. 2014 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rusnokova-vlada-jednala-naposledy-d5k-/domaci.aspx?c=A140122_135729_domaci_bse
- 13) ŠIMÍČEK V. Může prezident republiky odmítnout ratifikaci mezinárodní smlouvy? [online]. *Jiné právo* [citováno 20. 12. 2013]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/01/me-prezident-odmtnout-ratifikaci.html>
- 14) Tisková zpráva Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 27. 4. 2006: Městský soud se bude muset znovu zabývat nejmenováním justičních čekatelů (4 Aps 3/2005 a 4 Aps 4/2005). In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 21. 12. 2013].